

Tulemusvaldkond	Kultuur ja sport
Tulemusvaldkonna eesmärk	<p>Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks.</p> <p>Spordipoliitika eesmärk on: liikumisel ja spordil on oluline ja kasvav roll eestimaalaste elujõu edendamisel, rikka elukeskkonna loomisel ning Eesti riigi hea maine kujundamisel.</p>
Valdkonna arengukava	„Kultuuri arengukava 2021- 2030“
Programmi nimi	Kultuuriprogramm
Programmi eesmärk	Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks
Programmi periood	2023.–2026. aasta
Peavastutaja	Kultuuriministeerium
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	<p>Muinsuskaitseamet, Eesti Lastekirjanduse Keskus, Eesti Rahvakultuuri Keskus, Võru Instituut, Eesti Rahva Muuseum, Eesti Hoiuraamatukogu¹, Eesti Arhitektuurimuuseum, Tartu Kunstimuuseum, Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum, Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum, Viljandi Muuseum.</p> <p>Ülalnimetatud valitsemisala riigiasutused panustavad oma teenustega programmdokumendis kajastatud Kultuuriministeeriumi tegevustesse ja saavutatud tulemustesse.</p> <p>Samuti kajastuvad sihtasutused ja avalik-õiguslikud juriidilised isikud oma tegevuste ja finantsidega Kultuuriministeeriumi osutatavates tegevustes ja saavutatud tulemustes.</p>

¹ Eesti Hoiuraamatukogu tegevus lõpetatakse alates 01.01.2023.

Sisukord

Sissejuhatus	3
Programmi juhtimiskorraldus.....	3
Programmi eesmärk, mõõdikud ja eelarve	4
Olukorra lühianalüüs	7
Meetmed, tegevused ja teenused	12
Meede 1. Mitmekülgse ja kättesaadava kultuurielu toetamine ja arendamine	12
Tegevus 1.1. Loovisikute toetamine ja tunnustamine	14
Tegevus 1.2. Kirjanduspoliitika kujundamine ja rakendamine	15
Tegevus 1.3. Etenduskunstide poliitika kujundamine ja rakendamine	17
Tegevus 1.4. Audiovisuaalpoliitika kujundamine ja rakendamine	19
Tegevus 1.5. Meediapoliitika kujundamine ja rakendamine	21
Tegevus 1.6. Muusikapoliitika kujundamine ja rakendamine.....	22
Tegevus 1.7. Kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine.....	24
Tegevus 1.8. Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika kujundamine ja rakendamine	27
Meede 2. Kultuuripärandi kestlikkuse ja kättesaadavaks tegemise toetamine ja arendamine	29
Tegevus 2.1. Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamine, rakendamine.....	30
Tegevus 2.2. Raamatukogupoliitika kujundamine ja rakendamine	36
Tegevus 2.3. Rahvakultuuripoliitika kujundamine ja rakendamine	41
Tegevus 3.1. Kultuurivaldkonna digitaliseerimine.....	45
Tegevus 3.2. Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise edendamine.....	47
Tegevus 3.3. Loomemajanduspoliitika kujundamine ja rakendamine	49
Tegevus 3.4. Kultuuri valdkondadeülene tugi- ja arendustegevus.....	52

Sissejuhatus

Kultuuri ja spordi tulemusvaldkonna eesmärki panustavad kaks programmi: kultuuriprogramm ja spordiprogramm. Eesmärkide saavutamiseks tegevuste ja rahaliste vahendite kavandamise eest vastutab Kultuuriministeerium. Riigi kultuuripoliitika kujundamises ja elluviimises on oluline osa ja vastutus lisaks Kultuuriministeeriumile paljudel teistelgi riiklikel institutsioonidel, sh ministeeriumitel. Kultuuri ja spordi tulemusvaldkonna eesmärke viiakse ellu ka keskvalitsusse kuuluvate sihtasutuste (teatrid, muuseumid, kontsertorganisatsioonid jm), avalik-õiguslike organisatsioonide (Eesti Rahvusraamatukogu, Eesti Rahvusringhääling, Rahvusoper Estonia, Eesti Kultuurkapital) ja mittetulundussektori organisatsioonide toetamise kaudu. Kultuuripoliitika eesmärkide täitmises on keskse rolliga kohalikud omavalitsused, kes tagavad kohalikus kultuurikorralduses eesti kultuuri järjepidevuse hoidmiseks soodsa ja arendava kasvukeskkonna.

Kultuuriministeerium koos oma asutustega töötab eesti rahvusliku identiteedi säilimise ning elujõulise meedia- ja kultuuriruumi tagamise ja arengu nimel. Selle saavutamiseks tegeleb ministeerium Eesti rikkaliku kultuuri, pärandi, meediaruumi ja kultuurilise mitmekesisuse arendamise, säilitamise väärtustamise, teadvustamise ja levitamisega nii Eestis kui ka välismaal ning toetab nii professionaalset tegevust kui ka huvitegevust loomevaldkonnas.

Kultuurivaldkonna strategiadokument – „Kultuuri arengukava 2021-2030“ – kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt 18.11.2021. a.

Programmi juhtimiskorraldus

Programmi koostamist, elluviimist ja seiret koordineerib Kultuuriministeerium. Ministeerium kavandab programmi eesmärgid lähtuvalt antud valdkonna strateegilisi eesmärke sisaldavatest dokumentidest. Elluviidavad tegevused ja prioriteedid lähtuvad Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi ülesannetest ning on kooskõlas riigi eelarvestrateegia protsessiga nelja aasta lõikes ja täpsustatakse ühe aasta lõikes riigieelarve protsessi raames. Kultuuriministeerium uuendab programmi igal aastal ja pikendab seda ühe aasta võrra, tagades kooskõla riigi eelarvestrateegia perioodi ja riigieelarveliste vahenditega.

Programm avalikustatakse Kultuuriministeeriumi kodulehel pärast seda, kui Vabariigi Valitsus on riigieelarve seaduse § 31 lõike 1 alusel riigieelarve vahendid täiendavalt liigendanud ning kultuuriminister programmi kinnitanud. Programmi rakendamise kohta koostab Kultuuriministeerium igal aastal tulemusaruande, mis esitatakse Rahandusministeeriumile ja Riigikontrollile.

Programmi eesmärk, mõõdikud ja eelarve

Programmi eesmärk: Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks.

Tulemusvaldkonna mõõdik

Mõõdik, sh allikas	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Elanike kultuurielus osalemine², % <i>Allikas: Statistikaamet</i>	73,8 (2020)	-	-	-	-

² Vähemalt 15-aastaste Eesti elanike kultuurielus osalemine viimase 12 kuu jooksul (Statistikaamet), järgmine uuring on plaanis läbi viia 2023. aastal.

Programmi m õ odik, sh allikas	Algtase	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Elanike kultuurielus osalemine, % <i>Allikas: Statistikaamet</i>	73,8 (2020)	-	-	-	-
Eesti laste ja noorte osalemine kultuuris <i>Allikas: täpsustub</i>	Algtase selgitatakse v äl ja uuringuga	-	-	-	-
Kultuurivaldkonnas h õ ivatute keskmine brutokuupalk v õ rreldes Eesti keskmisega <i>Allikas: Statistikaamet</i>	82% (2019)	-	-	-	-
Rahulolu kultuuri k ät tesaadavuse ja ligip ä asetavusega <i>Allikas: täpsustub</i>	Algtase selgitatakse v äl ja uuringuga	-	-	-	-
Kultuuri k ät tesaadavus digiplatvormidel <i>Allikas: täpsustub</i>	Algtase selgitatakse v äl ja uuringuga	-	-	-	-
Eesti elanike kultuurip ä randiteadlikkus <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	Algtase selgitatakse v äl ja uuringuga	-	-	-	-
Eesti kultuuri uurimise j ä tksuutlikkus <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	Algtase selgitatakse v äl ja uuringuga	-	-	-	-
Loomemajanduse sektoris loodud lisandv ä rtus SKPst <i>Allikas: loomemajanduse uuring</i>	2,9% (2015)	-	-	-	-
Loomemajanduse sektoris loodud lisandv ä rtus t õ otaja kohta <i>Allikas: loomemajanduse uuring</i>	19 600 (2015)	-	-	-	-
Eesti kultuuri rahvusvaheline n ä htavus <i>Allikas: Elcano indeks</i>	85. (2020)	-	-	-	-
Eesti kultuurikorralduse keskkonnam õ ju <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	M õ odik v äl jat õ otamisel	-	-	-	-
Eesti elanike elukeskkonnaga rahulolu (rahul v õi pigem rahul) <i>Allikas: Rahandusministeerium, Statistikaamet</i>	84,54% (2020)	-	-	-	-

Programmi eelarve

KULUDE JA INVESTEERINGUTE JAOTUS MEETMETE JA PROGRAMMI TEGEVUSTE VAHEL (eur)	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve
Kultuuriprogramm	290 739 447	275 998 489	259 278 126	254 107 266
Mitmekülgse ja kättesaadava kultuurielu toetamine ja arendamine	147 353 276	137 954 962	137 676 428	137 410 152
Loovisikute toetamine ja tunnustamine	3 133 452	3 169 772	3 206 092	3 240 532
Kirjanduspoliitika kujundamine ja rakendamine	8 719 466	8 912 795	8 964 417	8 782 394
Etenduskunstide poliitika kujundamine ja rakendamine	44 755 513	44 243 797	44 294 628	44 327 472
Audiovisuaalpoliitika kujundamine ja rakendamine	17 477 252	13 469 027	13 531 356	13 572 544
Meediapoliitika kujundamine ja rakendamine	42 654 433	41 522 433	41 482 433	41 182 433
Muusikapoliitika kujundamine ja rakendamine	18 369 955	18 121 730	18 084 059	18 125 247
Kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine	9 744 845	5 986 164	5 547 284	5 588 605
Arhitektuuri ja disaini poliitika kujundamine ja rakendamine	2 498 361	2 529 244	2 566 158	2 590 924
Kultuuripärandi säilitamise ja kättesaadavaks tegemise toetamine ja arendamine	107 771 738	101 337 011	80 221 190	79 481 259
Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamine ja rakendamine	54 391 510	53 666 226	53 013 558	53 152 267
Raamatukogupoliitika kujundamine ja rakendamine	38 395 216	35 944 195	15 383 960	14 493 960
Rahvakultuuripoliitika kujundamine ja rakendamine	14 985 012	11 726 591	11 823 672	11 835 032

Kultuuri valdkondadeülelene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine	35 614 433	36 706 517	41 380 509	37 215 856
Kultuurivaldkonna digitaliseerimine	52 774	20 000	20 000	20 000
Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise edendamine	5 189 253	7 689 253	7 689 253	7 689 253
Loomemajanduspoliitika kujundamine ja rakendamine	1 774 587	850 000	1 700 000	1 950 000
Kultuuri valdkondadeülelene tugi- ja arendustegevus	28 597 818	28 147 263	31 971 255	27 556 602

Olukorra lühianalüüs

Eesti kultuuriruumi elujõulisuse tagamiseks on oluline loomevabaduse ja kultuuri kättesaadavuse kindlustamine. Mitmekülgse kultuurielu eelduseks on vaimse ja materiaalse kultuuripärandi säilitamine ja vahendamine, kultuuri kättesaadavuse ning loometingimuste tagamine. Eesti elanikud on Euroopas ühed aktiivsemad kultuuris osalejad, kuid kultuuris osalemise osas on näha mõningast langustrendi³ ning osalemises on ka küllaltki suured maakondlikud erinevused.

Olulisteks läbivateks prioriteetideks 2023. -2026. perioodil on:

- riigilt palka saavate kultuuriasutuste töötajate, sh treenerite, palgafondi tõstmine;
- kultuurivaldkonna asutuste ja tegevuste baasrahastuse kasv.

Alljärgnevalt on toodud valdkonniti ülevaade peamistest trendidest ja näitajatest, mida plaanitakse programmi rakendamisega mõjutada.

Eesti kirjanduse osas valikuvõimalusi on palju ja iga lugeja peaks leidma oma lemmiku. Ehkki Eestis ilmub palju erinevaid raamatuid, vähenevad tiraažid ja raamatute kättesaadavus väheneb. Oluline on suurendada raamatukogude teavikute osturaha, et uuem kirjandus oleks kõigile kättesaadav. Keskenduda tuleks just laste- ja noortekirjanduse ostudele, aga ka Eesti Lastekirjanduse Keskuse eestveetavatele lugema innustamise programmidele. Toetades laenutusi raamatukogudest, on oluline toetada ka autoreid, kelle raamatuid loetakse. Autorile õiglase laenutushüvitise maksmine raamatute laenutamise eest raamatukogudest toetaks ja võimestaks loovisikuid ning oleks arvestatavaks sissetulekuallikaks kirjaniku- ja kunstnikupalga kõrval.

Teatrite külastatavuse 2020. ja 2021. aasta numbrid olid langustrendis seonduvalt COVID-19 piirangutest - teatrikülastusi oli vastavalt vaid 785 705 ja 673 214 (sh veebikülastajad). COVID-kriisile vaatamata ei toimunud etendusasutuste suurt pööret digilahenduste kasutamisele ning publikunumbreid mõjutasid oluliselt kehtestatud mahupiirangud ning muutuvad piirarvud. Samuti mõjutas valdkonda nn koroonatõendite nõude kehtestamine. Repertuaaris olevate lavastuste sihtgrupilist jaotust silmas pidades

³ Eesti elanike kultuuris osalemise uuring, Statistikaamet

on jätkuvalt oluline hoida lastele ja noortele tehtavate ja omadramaturgial põhinevate uuslavastuste osakaalu, tagada professionaalse teatri kättesaadavus üle Eesti. Riigikogule on esitatud etendusasutuste senise regulatsiooni muudatused, mille eesmärgiks on paremini toetada valdkonna mitmekesisust ja etenduskunstide kättesaadavust üle Eesti, sh korrastada rahastamissüsteem. Samuti on eesmärgiks ligipääsetavuse edendamine, kuna kõigile avalike etenduste ja kontsertide korraldajatele lisandub kohustus avalikustada etenduse või kontserdi ja selle toimumise koha ligipääsetavusega seotud teave, mis puudutab erivajadustega inimeste osavõttu kultuurist. Lisaks tuleb toetada rahvusvahelisi koostööprojekte ja festivale, külalisetendusi ja Eesti teatrite päevi välisriikides, arvestades viimaste aastate keerulist olukorda.

Märkimisväärselt COVID-19 poolt mõjutatud 2021. ja 2020. aastal kukkus kinokülastuste arv 2019. aastaga võrreldes oluliselt vastavalt 3,7 miljoni pealt 1,8 miljonile (2020) ja 1,39 miljonile (2021). Samas Eesti filme käidi kinos vaatamas ning vaatamata keerulisele ajale oli 2021. aastal Eesti filmide turuosa kogu kinolevist 14%. Väljakutseks on kinokülastuste arvu taastamine ning Eesti filmi turuosa suurendamine. Rakendati toetusmeetmeid nii filmide tootmise katkemise vältimiseks kui ka kinodele ja filmilevitajatele.

Eesti meediaturg on avatud, institutsionaalselt mitmekesine ja siin pakuvad teenuseid nii kohalikud kui ka rahvusvahelise tegevusulatusega ettevõtted. Riigikogu poolt 2022. veebruaris vastuvõetud meediateenuste seaduse muudatused ajakohastavad oluliselt meediamaastiku korraldust, sh uut liiki sisu ja teenuste kasutamist.

2021. ja 2020. aasta märgilisteks tegevusteks muusikavaldkonnas olid COVID-kriisist tingitult hübriidlahendused kontserdi- ja festivalikorralduses. Võimendus digilahenduste kasutamine, mis väljendus eelkõige elava muusika esitusega seotud veebiplatvormide väljatöötamises ja integreerimises igapäevasesse kontserdiellu. Tähelepanuväärne on Eesti muusika ja muusikute rahvusvaheline tunnus ja potentsiaal – tippkollektiivid salvestavad nii eesti kui ka rahvusvahelist repertuaari maailma mõjukatele plaadifirmadele.

Kunstinäitusi toimus 2021. aastal üle Eesti kokku 823 ja neid külastas hinnanguliselt enam kui 0,9 mln inimest. Kunstimaastik on sisulise võimekuse ja tegevkunstnike rohkuse poolest heas seisus: valitseb põlvkondlik ja kunstiline mitmekesisus, rahvusvaheliselt on mitmed tegijad suure läbimurde potentsiaaliga. Kasvanud on ka võimekate kunstikorraldajate arv, kes on rahvusvaheliselt võrgustunud. Pandeemia mõju rahvusvahelisele suhtlusele on tuntav – mitmed sündmused ja projektid on lükkunud või ära jäänud - kuid professionaalide kontaktid on digikanalite toel jätkunud ja tugevnenud. Kunsti rahastamise suurim probleem on ministeeriumi ja Eesti Kultuurkapitali rollide ebaproportsionaalne jaotus, mis ei arvesta valdkonna vajadusi ja jätab kesksete institutsioonide tegevuse rahastamisel Kultuurkapitalile liiga suure koormuse. Eriolukorra kehtestamisel ja järgnenud kriisis oli kunstivaldkond suurim Vabariigi Valitsuse kriisitoetustest toetatud vabakutseliste loometoetuste taotleja. Hädavajalik on näitusetaristu parandamine ja ajakohastamine, 2022-2024 renoveeritakse täielikult 1934. aastal rajatud Tallinna Kunstihoone. Samuti on eesmärgiks arendustegevused galeriide võrgustumise ja haridus- ning publikutöö parandamise suunal, aga ka valdkonna statistika kogumise kaasajastamine, et kunstipoliitika kujundamine saaks olla endisest teadmispõhine. Kunstielu piirkondliku ja rahvusvahelise konkurentsivõime säilitamiseks on oluline nii valdkondlike arenduskeskuste tegevuste jätkumine kui ka suurem tähelepanu kunstnike residentuurivõimalustele Eestis ja Eestist väljaspool. Kunstivaldkond koostas 2021. aastal valdkondliku arengukava "KUVA 2021-2025"⁴, mille eesmärkidest mitmed – nt kunstnike töö tasustamise temaatika, samuti mure kunstitaristu olukorra pärast - on riigi ja valdkonna praktikute vaates ühised.

---

⁴ https://cca-admin.cca.ee/wp-content/uploads/2021/12/KUVA_veebi.pdf

Arhitektuurivaldkonna olulisim tegevus riigi tasandil on viimastel aastatel olnud seotud Riigikantselei juures tegutsenud ruumiloome ekspertrühma tööga. Ekspertühm tõi kvaliteetse elukeskkonna kavandamise korralduses riigi tasandil välja mitmeid süsteemseid probleeme ja võimalusi, mille lahendamine eeldab pidevat tähelepanu. Ekspertühm on teinud ettepaneku koondada otseselt ruumiga tegelevate ministeriumide osakonnad üheks ruumiloome üksuseks, mille ülesandeks jääks ka arhitektuurivaldkonna eest vastutamine. Kultuuriministerium koostöös Rahandusministeriumiga toetab programmi „Hea avalik ruum“ jätkumist, mille raames elavdatakse Eesti Arhitektide Liidu eestvedamisel linnakeskusi üle Eesti. Kultuuriministerium aitab kaasa ruumihariduse ja disainiõppe edendamisele üldhariduskoolis toetades nii õpilastele kui ka õpetajatele ruumihariduse ja disainivaldkonna kursuste läbiviimist.

2018. aastal viidi läbi uuring „Disainikasutus Eesti ettevõtetes ja sihtasutustes“, mille eesmärk oli kaardistada ja analüüsida disainikasutust nii era- kui ka riigi osalusega ettevõtetes ning riigi asutatud sihtasutustes ja MTÜdes ning mis oli jätku-uuring 2013. aastal valminud samalaadsele uuringule. Uuringu tulemused näitavad, et Eesti ettevõtted kasutavad oma tegevuses rohkem disaini kui viie aasta eest, kuid disainiredeli ülemistele pulkadele, kus paiknevad ettevõtted kasutavad disaini uute toodete ja teenuste väljatöötamisel ning ettevõtte strateegilisel juhtimisel, on endiselt astunud vaid vähesed. Disainikasutuse edendamist avalikus sektoris toetab Riigikantselei juures töötav innovatsioonitiim, kelle ülesanne on muuta avalikke teenuseid kasutajasõbralikumaks inimkeskse lähenemise abil ning seeläbi aidata kaasa uuenduslike, funktsionaalsete, keskkonnasäästlike, kasutajasõbralike ja atraktiivsete teenuste ja lahenduste väljatöötamisele ning kaasava ja turvalise keskkonna kujundamisele.

Statistikaameti andmetel oli Eestis 2021. aasta seisuga 174 muuseumi 229 külastuskohaga, milles säilitati kokku 7,0 miljonit museaali. Muuseumikülastusi oli 2021. aastal 1,68 miljonit, mis on mõnevõrra vähem, kui 2020. aastal ja oluliselt vähem kui 2019. aastal. Muuseumides töötas 1566 töötajat. Muuseumide infosüsteemi (MuS) oli 2021. aasta lõpu seisuga sisestatud ca 3,97 miljonit museaali kirjeldust, neist ligi 1,9 miljonit on digitaalse kujutise ja põhjaliku kirjeldusega. Muuseumivaldkonna suurimateks probleemideks on muuseumikogude halvad hoiutingimused, moraalselt ja tehniliselt vananenud MuS, muuseumide alakeskuste haridussüsteemi poolt, mitmed vananenud püsiekspositsioonid ning muuseumihoonete suur remondivõlg. Eelnevat toetama mõeldud riiklik rahastamissüsteem ei ole piisavalt tulemuspõhine ega jätkusuutlik. COVID-19 kriis tõi välja, et tuleb vähendada muuseumide liigset sõltuvust väliturismist laekuvatest piletituludest. Meie mäluasutustes asuv väärtuslik kultuuripärand on ohus, kui me ei taga muuseumitele kaasaegseid, turvalisi ja tõhusaid ühishoidlaid. Ühishoidlad on planeeritud Põhja-Eestisse, Lõuna-Eestisse ja Hiiumaale, mille ettevalmistöödega 2021. aastal jätkati.

2021. aasta lõpu seisuga oli Eestis 26 480 kultuurimälestist (arheoloogia-, ehitis-, kunsti-, tehnika- ja ajaloomälestisi ning ajaloolisi looduslikke pühapaiku kokku). Terviklike keskkondade väärtustamiseks on loodud 12 muinsuskaitseala, lisaks on Eestis kaks UNESCO maailmapärandi nimistusse kuuluvat objekti. Suurem osa kultuurimälestisi (arheoloogia-, kunsti-, tehnika- ja ajaloomälestised) on heas seisukorras. Halvem on olukord ehitismälestistega, mis vajavad teiste mälestiste liikidega võrreldes suuremaid investeeringuid. Kasutusel olevate ehitismälestiste osakaal oli 2021. aastal 76,6%. Heas ja rahuldavas seisukorras olevate ehitismälestiste osakaal on – 63,5%, mis tähendab, et 36,5% ehitismälestistest on halvas või avariilises seisukorras. 2021. aastal oli mälestiste omanike küsitud toetuste ja riigi võimaluste vahe kuuekordne. Märkimisväärne osa kasutuseta hoonetest asub maapiirkondades ja väikelinnades, kus hoonete lagunemise põhjus ei ole mitte muinsuskaitse, vaid inimeste ja ressursside üldises puuduses. Hoone kasutuse ja hea seisukorra vahel on otsene seos, kuna pärand säilib kõige paremini kui see on kasutusel.

2021. aastal oli Eestis 864 raamatukogu (rahvaraamatukogud, kooliraamatukogud ja eriala- ja teadusraamatukogud). Rahvaraamatukogukülastusi oli 2021. aastal 4,6 miljonit ja sellele lisaks 3,7 miljonit virtuaalkülastust. Raamatukogud on üha enam regionaalsed kogukonnakeskused, sest raamatukoguteenuseid kasutab hinnanguliselt üle 50% Eesti elanikest ning seda on kavas teha veel suuremal osal elanikest. 2018. aastal valminud „Muuseumide ja raamatukogude külastajate ja mittekülastajate uuring“ tõi välja, et silmatorkavalt kriitiliseks osutusid uuringu tulemusena raamatukogude kommunikatsioonitegevuste vähenenud efektiivsus ja ettevõtete huvipuudus raamatukogudega koostööd teha. Tulevikuteenuste kontekstis selgus kasutajate suur soov kasutada raamatukogude digitaalseid väljaandeid veebis. Lisaks vajaksid lugejad uusi e-teenuseid, näiteks on soov kasutada raamatukogudevahelise laenutuse teenust väljaannete tellimiseks pakiautomaati või kullerteenuse vahendusel, otsida ühest e-kataloogist kõikide Eesti raamatukogude väljaandeid ning kasutada laenutamisel ja tagastamisel iseteenindust. 2021. aasta COVID-19 leviku perioodil tegelesid 25 omavalitsust (taotlusvooru „COVID-19 puhangust tingitud erakorraline abi kultuurikorraldaja teenuse, toote, äriprotsessi või ärimudeli ümberkorraldamiseks“ projektitoetustest) raamatukappide soetamisega ja Tallinn tegi e-laenutuse teenuse ajutiselt üleriigiliselt kättesaadavaks. Hiiumaa vald alustas iseteenindusliku „avatud raamatukogu“ teenuse arendamist, et pikendada raamatukogu ruumide kasutamise aega ja parandada väljaannete kättesaadavust. Kõik nimetatud teenused on seotud regionaalselt kultuurist osasaamisega digitaalsete vahendite abil. 2021. a digitaalsete väljaannete regionaalse kättesaadavuse suurendamiseks saadi lisarahastust koroonakriisi mõju leevendamiseks. COVID-19 kriis tõi välja, et arendada tuleb raamatukogude tehnoloogilist võimekust ja sisu mitmekülgust, et toetada nt õpilasi, toimetulekuraskustesse sattunud peresid, eakaid ja ka ettevõtjaid nii tasulisele infole ligipääsemisel, vaimse tervise säilitamisel, riigiteenuste kasutamisel kui igapäevase eluga toimetulemisel.

Eesti rahvakultuuri tugevus on rikkalik pärand ja inimesed, kes väärtustavad ja kannavad paikkondlikke kombeid ja elulaadi ning annavad seda edasi järgmistele põlvkondadele, hoides rahvakultuuri seeläbi elujõulisena. Vaimse kultuuripärandi väärtustamiseks on Kultuuriministeeriumil väljatöötatud seitse piirkondlikku toetusmeedet. 2021. aastal osales alaliselt tegutsevates kollektiivides 78 100 harrastajat. UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja on kantud Eesti, Läti ja Leedu laulu- ja tantsupeo traditsioon, Kihnu kultuuriruum, Seto leelo ning Vana-Võromaa suitsusauna traditsioon. 2021. aasta lõpus kanti haabja ehitamine ja kasutamine Soomaal UNESCO kiireloomulist kaitset vajava vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja. Minemaks lähiaastatel üle tulemusele orienteeritud rahastamismudelitele on vaja koguda statistikat, hinnata ja analüüsida regulaarset valdkonna olukorda. Praegu on valdkondliku statistika kogumine piiratud, sest Eesti Rahvakultuuri Keskuse poolt hallatava andmekogu ning Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA poolt hallatava registri arhitektuurid on vananenud. Seetõttu on valdkonnale oluline kiiremas korras viia läbi nimetatud andmekogu ja registri ühildamine ning neile uue tehnilise aluse loomine. Alates 2021. aastast on käivitatud kollektiivjuhtide palgatoetussüsteem. Toetuse eesmärk on väärtustada laulu- ja tantsupeo liikumises osalevaid kollektiivjuhte, andes neile võimaluse töötasu tõusuks, luua laulu- ja tantsupeo liikumises osalevatele kollektiivjuhtidele sotsiaalsed garantiid ning tagada laulu- ja tantsupeoliikumise traditsiooni jätkusuutlikkus.

Läbi erinevate riigi valdkondlike arengukavade on olnud eesmärgiks väärtusliku kultuuripärandi digiteerimise ja vajaduse tagada veebis loodud kultuuripärandi talletumine, kättesaadavus ja kogutud kultuuripärandi pikaajaline säilivus. Riigi hallatavates mäluasutustes on kokku üle 900 miljoni Eesti kultuuri jaoks olulise pärandi objekti. „Kultuuripärandi digiteerimine 2018–2023“ tegevuskava elluviimise raames digiteeritakse dokumente, trükiseid, esemeid, filme ja fotosid. Lisaks digiteerimisprojektidele on tegevuskava osaks ka taristu analüüsi- ja arendusprojektid. 2021. aastal jätkus kultuuripärandi digiteerimine, üleriigilise e-väljaannete lahenduse planeerimine ja muuseumide Infosüsteemi e MulS arendamine (MUIS 2.0). Läbi viidi digitaalse kultuuripärandi kättesaadavaks tegemise analüüs, mis valmis 2022. aasta aprillis. Samuti teavitati avalikkust digiteeritud ja avalikustatud pärandiobjektide kasutusvõimalustest.

Kultuuri rahvusvahelistumise oluline lüli lisaks valdkondlikele teabe- ja arenduskeskustele on Eesti saatkondades tegutsev kultuuriesindajate võrgustik, kelle ülesandeks on aidata Eesti loovisikutel, kollektiividel, loomeettevõtetel ja kultuuriorganisatsioonidel jõuda rahvusvahelisele areenile, toetada tugevaid rahvusvahelistumise võimekusega tegijaid ning tutvustada nende tegevuste kaudu Eestit ja Eesti kultuuri maailmas. Erinevate saatkondade juures tegutseb kokku seitse kultuuriesindajat: Moskvast, Helsingist, Berliinist, Brüsselist, Pariisist, Londonist ja New Yorgist. Kultuuriministeeriumil on kehtivad kultuurikoostöölepped ligi 50 riigiga. Senisest enam on vaja tähelepanu pöörata kultuuri rahvusvahelistumise eesmärkide selgemale sõnastamisele, erinevate organisatsioonide rollidele, omavahelisele koordineerimisele nii valdkonnas sees kui ka valdkonnavälise asutustega, samuti toetusvõimaluste paremale vastavusele tegutsejate/kultuuriorganisatsioonide tegelikele vajadustele.

Viimase, 2022. aasta kevadel valminud Eesti loomemajanduse olukorra viienda uuringu kohaselt oli Eesti loomemajanduse sektoris 2019. aasta andmetel 28,3 tuhat töötajat (4,2% Eesti töötavast rahvastikust) ning sektoris tegutses 10 705 ettevõtet ja asutust (11,2% Eesti ettevõtete üldarvust). Loomemajanduse ettevõtete ja asutuste kogutulu oli 1,86 miljardit eurot (2,6% Eesti ettevõtete müügitulust). Lisaks on loomemajandussektoril oma osa atraktiivse elukeskkonna loomisel, turismitulude suurendamisel ja digimajanduse arenemisel. Kultuuri- ja loomesektori näol on tegemist kasvava ja dünaamilise majandussektoriga, mis loob, kommercialiseerib ja kasutab peamise müügiargumendina intellektuaalset omandit, luues seeläbi väärtust ka teistele majandus- ja eluvaldkondadele (nt turismisektorile reisimotivatsiooni pakkumise ja riigi kuvandi loomise kaudu). Kuna kohalik turg on piiratud, tuleb loovisikutel, loomeettevõtetel ja organisatsioonidel otsida järjepidevalt võimalusi rahvusvaheliselt tegutsemiseks, et teenida senisest enam tulu ka välisriikidest. Selleks peab loomeettevõtete ja -organisatsioonide strateegilise planeerimise ning juhtimise võimekus kasvama, tegevus- ja ärimudelid võimaldama muutuste ja ebakindlusega toimetulekut ning senisest enam tuleb tegeleda toote- ja teenusearenduse ning innovatsiooniga, et reageerida kriisidele ja olukorra muutustele nii siseriiklikul kui rahvusvahelisel tasandil. Seega on oluline jätkata kultuuri- ja loomesektori majandusliku potentsiaali avaldumise toetamist, keskendudes innovatsiooni soodustamisele ja loomeettevõtjate rahvusvahelise konkurentsivõime, ekspordi- ja jätkusuutlikkuse kasvatamisele. Nii alustavate kui kasvuvõimeliste tegutsevate loomeettevõtete toetamine peab olema integreeritud üldisesse tõhusalt toimivasse ettevõtluse tugisüsteemi, mille kaudu tekiks sektorite vaheline sünergia ja suureneks meetmete koosmõju.

Meetmed, tegevused ja teenused

Meede 1. Mitmekülge ja kättesaadava kultuurielu toetamine ja arendamine

Meetme eesmärk: Eesti kultuurielu on mitmekülgne ja kõrgetasemeline, pakkudes võimalusi loominguliseks tegevuseks ja kultuurist osasaamiseks.

Meetme mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Teatrikülastuste arv Eestis, mln <i>Allikas: Eesti Teatri Agentuur</i>	0,67 (2021)	1 mln	1 mln	1 mln	0,9
Uuslavastuste arv <i>Allikas: Eesti Teatri Agentuur</i>	217 (2021)	180	180	180	180
Kinokülastajate arv (miljonites) <i>Allikas: Eesti Filmi Instituut</i>	1,39 (2021)	3,0	3,0	3,0	3,0
Eesti filmide publiku turuosa suurus kinolevis (osakaal) <i>Allikas: Eesti Filmi Instituut</i>	14 (2021)	17	17	17	17
Tõlked eesti keelest teistesse keeltesse (ilukirjandus/nimetust) <i>Allikas: Eesti Kirjanduse Teabekeskus</i>	86 (2021)	70	70	70	70
Rahvusvaheliste (välisosalusega) kunstinäituste arv <i>Allikas: Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus</i>	167 (2021)	120	120	120	120
Rahvusvaheliste (välisosalusega) kunstinäituste osakaal kõigist Eestis korraldatud näitustest, % <i>Allikas: Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus</i>	20 (2021)	20	20	20	20

Eesti kunstnike osalemine välisnäitustel (näituste arv)⁵ <i>Allikas: Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus</i>	138 (2019)	80	80	80	80
Eesti kunstnike osalemine välisnäitustel (kunstnike arv)⁶ <i>Allikas: Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus</i>	117 (2019)	110	110	110	110
Edasijõudmine „disainiredelil“: ettevõtete ja sihtasutuste protsentuaalne hulk, mis kasutavad disaini „disainiredeli“ IV astmel, % <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	58 (2018) ⁷	-	-	-	-
Eesti meediavabaduse indeks <i>Allikas: Piirideta Reporterid</i>	15,25 (2021)	12,27	12,27	12,27	12,27
Eesti autorite teoste esitamisest laekunud tasud, eur <i>Allikas: Eesti Autorite Ühing</i>	2 133 937 (2021)	1 520 000	1 520 000	1 520 000	1 520 000
Arhitektuuriettevõtete eksport, mln eurot <i>Allikas: Eesti Konjunktuuriinstituut</i>	1,7 (2019)	1,8	1,9	2,0	2,1

Meetme raames kujundatakse ja viiakse ellu kunstide valdkondlikke poliitikaid, tõstetakse valdkonna konkurentsivõimet, toetatakse strateegiliste koostööpartnerite põhitegevust ja projekte, ning valdkonna toimimiseks ja arendamiseks hoitakse ja arendatakse vajalikku taristut. Mitmekülgse ja kättesaadava kultuurielu toetamise ja arendamise saavutamiseks on programmi tegevusteks loovisikute toetamine ja tunnustamine ning kirjanduspoliitika, etenduskunstide poliitika, audiovisuaalpoliitika, meediapoliitika, muusikapoliitika, kunstipoliitika ning arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika kujundamine ning rakendamine.

⁵ 2020-21 oli rahvusvaheline näituseelu katkendlik ja andmeid ei kogutud

⁶ 2020-21 oli rahvusvaheline näituseelu katkendlik ja andmeid ei kogutud

⁷ Uuring viidi läbi 2018., järgmine on plaanis 20223., iga-aastaselt uuringut ei planeerita läbi viia.

Tegevus 1.1. Loovisikute toetamine ja tunnustamine

Eesmärk: Loovisikute loometegevuseks vajalikud tingimused on paranenud.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Tunnustatud loomeliitudega sõlmitud lepingute arv <i>Allikas: Loomeliitude andmekogu</i>	17 (2021)	17	17	17	17

Tegevuse kirjeldus

Selleks, et loovisikute loometegevuseks vajalikud tingimused oleksid paranenud, antakse loomeliitudele toetust, kasutamaks seda seaduses sätestatud loometoetuse maksmiseks vabakutselistele loovisikutele ja loovisikute loometegevuseks ning sellega seotud täiendusõppeks antavateks stipendiumideks, kui toetust ei ole kasutatud täies ulatuses loometoetuste maksmiseks vabakutselistele loovisikutele.

Suur osa loomevaldkondadest toimivad valdavalt kollektiivse loomingu põhisel ja on põhiosas institutsionaliseerunud – riik on loonud etendusasutusi ja kontserdiorganisatsioone, mis tagavad neis valdkondades stabiilsed loometöö võimalused. Et võimaldada ainult vabakutseliste loometööl põhinevate valdkondade loovisikutel pühenduda loometööle regulaarsemalt, on riik loonud täiendavalt süsteemi, mis võimaldab loomeliitude kaudu toetada kirjanikele ja kunstnikele palkade maksmist.

Lisaks antakse välja riigi kultuuripreemiad (8) ja rahastatakse riigi kultuuristipendiume.

Eesti Kultuurkapitali kaudu hasartmängumaksu laekumisest toetatakse kunstide ja rahvakultuuri valdkondade õppejõudude loometöö edendamist.

Arenguvajadused

Loomevaldkonnad on 21. sajandil üha levinumate ebaregulaarsete töösuhete valdkonna suunanäitajad. Lähiaastate eesmärk on saada ülevaade vabakutseliste loovisikute majanduslikust toimetulekust, selgitada välja vabakutselise tööamise erinevad mudelid (palga- ja loometöö kombineerimisest, projektipõhisest teenistusest, stipendiumide ja vabakutselise staatusest loometööst elatumiseni) ning sotsiaalsete garantiide kättesaadavus seoses loometegevusest saadava sissetuleku laekumise eripäradega. Loomemajanduse arendamise kontekstis on oluline hinnata loomeettevõtluse reaalselt osakaalu vabakutseliste seas – praegu kasutavad mitmel loomealal töötajad ettevõtlusvorme, kuid nende töö iseloom ei ole alati äritegevusega seotud.

2022. a esimese kvartali jooksul on toimunud kaasamiskohtumised probleemide kaardistamiseks ning kohtumiste põhjal on välja joonistunud 5 põhiprobleemi: loometöö – loomealad ja kultuuripoliitika; loomingu väärtustamine, sh õiglane tasustamine; stipendiumid jm tasuvormid; töösuhted ja nende vormid; loovisik – määratlemine; professionaalsuse mõõdupuud; eneseteostus ja loomevabadus; vabakutseline – määratlemine ja huvikaitse; töötamise vormid; maksusüsteem; võimestamine töövõtjana; oskuste või teenuste teema (administratiivsed jm); sotsiaalkaitse – kuidas tagada ebaregulaarselt hõivatutele; kui palju loomevaldkonna-spetsiifilisi lahendusi vaja/võimalik luua; mida saab teha keskselt (ja kui kiiresti); loomeliidud – roll vabakutseliste loovisikute kontekstis; riigi ootused strateegilisele partnerlusele; ootused riigile, rollide piiritlemine ja selge tööjaotus erinevate organisatsioonide vahel.

2022. aastal viib Kultuuriministeerium läbi loometöö tasustamise uuringu, mille raames selgitatakse välja loometöö tasustamise tänased puudujäägid ning tehakse soovitusel kultuuripoliitika kujundamiseks nii, et see toetaks paremini loovisikute toimetulekut.

Programmiperioodi olulisimad tegevussuunad ja uued algatused:

- Jätkatakse loomeliitude kaudu kirjaniku- ja kunstnikupalga maksmise toetamist ning võimaluse korral palgasaajate arvu suurendamist.
- Töötatakse välja loovisikute ja loomeliitude seaduse muutmise väljatöötamiskavatsus. Väljatöötamiskavatsus valmib 2023. aasta alguseks.

Tegevus 1.2. Kirjanduspoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Eesti elanike lugemisharjumus on stabiilne või suureneb ning eesti kirjandus on rahvusvaheliselt nähtav.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
SA Kulturilehe väljaantud kultuuriajakirjade ja -ajalehtede arv <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	16 (2021)	16	16	16	16
Rahvusvaheliste kirjandusmesside arv, millel osaletud <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	2 (2021)	4	4	4	4
Eesti Lastekirjanduse Keskuse külalastajate arv <i>Allikas: Eesti Lastekirjanduse Keskus</i>	18 292 (2021)	40 000	40 000	40 000	40 000

Riik väärtustab kirjandust kui omakeelse kultuuriruumi ühte alustala, mis loob eeldused teistegi valdkondade kestmiseks ja arenguks. Selleks loob ja rakendab Kultuuriministeerium toetusmehhanisme, mis toetavad Eesti autorite uute teoste loomist, kirjanduse populariseerimist ja kättesaadavust. 2021. aastal sai riiklikku palka 15 kirjanikku. Kirjanikupalk annab tippvormis kirjanikule võimaluse keskenduda loomingule ja tagab talle sotsiaalsed garantiid. Lugesed kasvavad laia silmaringiga, avatud meele ja hea keeleoskusega kodanikud, nii ongi riigi kohus pöörata suuremat tähelepanu laste- ja noorte lugemusele, lugema innustamisele ja ka eesti keelsele lasteraamatule.

Tähtis on raamatute kättesaadavus, lugemise populaarsus, kirjanduse väärtustamine. Lugejate kasvatamiseks on vaja head (laste)kirjandust, laste ja noorte lugema innustamist nii kodus, lasteaias kui ka koolis. Väga olulisel kohal on oma valdkonna kompetentsikeskuse – Eesti Lastekirjanduse Keskuse - tegevus, kes kogub, säilitab ja vahendab eesti laste- ja noortekirjandust.

Kultuuriministeeriumi asutatud ja toetatav Sihtasutus Kultuurileht annab jätkuvalt välja Eesti tähtsamaid kultuuriajakirju ja -ajalehti: Akadeemia, Diplomaatia, Keel ja Kirjandus, Kunst.ee, Looming, Loomingu Raamatukogu, Muusika, Sirp, Teater.Muusika.Kino, Täheke, Vikerkaar, Õpetajate Leht, Värske Rõhk, Hea Laps, võrukeelne Uma Leht ja Müürileht.

Eesti kirjanduse rahvusvahelise nähtavuse tagamisel on väga tähtis roll nii Eesti Kirjanduse Teabekeskusel kui ka Eesti Lastekirjanduse Keskusel. Eesti kirjanduse rahvusvahelistumise parendamiseks toetatakse muu hulgas Eesti Kirjanduse Teabekeskuse tegevust tõlkijate koolitamisel, mis hõlmab tõlkijatele mõeldud stipendiumit ja residentuuri loomist. Samuti toetatakse Eesti osalemist rahvusvahelistel messidel, järjepidevat kirjastuste teadlikkuse tõstmist ekspordivõimalustest ning autoriõiguste vahendamist ja rahvusvaheliste lepingute sõlmimist. Toetatakse ka Eesti Lastekirjanduse Keskuse tegevusi lastekirjanduse ning lasteraamatute illustratsioonide ekspordipotentsiaali tõstmiseks. Kultuuriministeerium toetab eesti kirjanduse rahvusvahelistumisega seotud projekte, eelkõige tegevustes, mis aitavad kaasa Eesti edukale esinemistele raamatumessidel.

Riik toetab kirjandust ja kirjastamist ka Kultuurkapitali kirjanduse sihtkapitali kaudu.

Arenguvajadused

- Rahvaraamatukogude teavikute ostu raha vajab suurendamist, mh panustamine e-raamatutesse ja audioraamatutesse ning tagada tuleb raamatute kättesaadavus üle riigi, st raamatukogudesse piisavalt uue kirjanduse jõudmine, eriti oluline on uue laste- ja noortekirjanduse kättesaadavus raamatukogudes. Raamatukogud on paraku paljudes kohtades ainuke raamatutele ligipääsemise koht, sest raamatukauplusi on ainult väga vähestes linnades.
- Kirjanikupalka saavate kirjanike arvu tuleks järgnevatel aastatel jooksul tõsta 21 palgasaajani.
- Laenutushüvitist autoritele (kirjanikud, tõlkijad, illustraatorid) SA Autorihüvitusfondi kaudu on vaja suurendada. Märnatava eelarve tõusuta on võimatu alustada ka e-raamatute laenutuste eest hüvitise maksmist.
- Lugemise populariseerimise programmi elluviimiseks, programmi „Lugemisisu“ kasvatamiseks, et see jõuaks võimalikult paljudesse rahvaraamatukogudesse üle Eesti, erinevate lugemist populariseerivate tegevuste arendamiseks ning Eesti lastekirjanduse ja illustratsioonide rahvusvaheliselt tuntuks tegemiseks, on vajalik suurendada Eesti Lastekirjanduse Keskuse tegevustoetust.

- Eesti kirjanduse rahvusvaheline tuntus ja levik on Eesti Kirjanduse Keskuse ja Eesti Lastekirjanduse Keskuse õlul, selleks et neil jõudu jätkuks on vaja tõsta kirjanduse rahvusvahelistumise eelarvet ja asutuste tegevustoetust. Eesti on rahvusvahelisel lasteraamatute messil Bolognas 2025. aastal peakülaline. Kaugemaks sihiks on jõuda peakülalise staatuseni ka maailma suurimal raamatumessil Frankfurdis.
- Ligipääsu raamatutele ja kirjanduse kättesaadavusele mõjutab ka raamatute käibemaks -- oluline on viia kogu kirjasõna, nii ajakirjanduse kui raamatute, sh ka e-raamatute ja audioraamatute, käibemaks võrdseks, hetkel siis 5%-le. Kaugemaks eesmärgiks peaks olema kirjasõna käibemaksumäär 0%.

Programmiperioodi olulisimad tegevussuunad:

- Jätkatakse lugemise populariseerimist ning Eesti kirjanduse rahvusvaheliselt nähtavamaks tegemisega.
- Laenutushüvitise maksmine kirjanikele, tõlkijatele, illustraatoritele⁸.

Tegevus 1.3. Etenduskunstide poliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Etenduskunstide valdkond on kunstiliselt mitmekesine ja elanikkonnale kättesaadav.

Tegevuse moodsikud

Moodsiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Algupärandite osakaal uuslavastustest (sõnalavastused), % <i>Allikas: Eesti Teatri Agentuur</i>	64 (2021)	45	45	45	50
Laste- ja noortelavastuste osakaal uuslavastustest, % <i>Allikas: Eesti Teatri Agentuur</i>	21 (2021)	20	20	20	20

Kultuuriministeerium toetab teatritegevust teatri omandivormist olenemata, st toetatakse nii riigi osalusega sihtasutusi kui ka era- ja munitsipaalteatrite asutusi. Lisaks tegutseb üle Eesti aktiivne harrastusteatri kogukond, kuhu kuuluvad inimesed kõikidest vanuserühmadest ja mis korraldab samuti rohkelt piirkondlikke ja üle-eestilisi festivale.

Kultuuriministeeriumi taotlusvoorude toel (taotlusvoor „Rahvusvahelised etenduskunstide festivalid“) jõuab mitmesugune rahvusvaheline teatrikunst Eesti vaatajateni, samuti soodustatakse seeläbi rahvusvahelisi koostööprojekte. Eesti Teatri Agentuuri toetatakse läbi tegevustoetuse, mille abil ostab sihtasutus teiste tegevuste seas autoriloomingut ja tegeleb rahvusvahelistumisega. Eestisse tuuakse silmapaistvaid

⁸ Tegevus eeldab lisarahastust.

etenduskunstnikke, tutvustatakse nende loomingut ning kutsutakse produtsente ja festivalikuraatoreid vaatama siinseid lavastusi, et sünniks uued koostööprojektid. Viimasele eesmärgile keskenduvad nii etenduskunstide keskused kui ka hulk Eestis toimuvaid rahvusvahelise haardega festivale. Välissuhtlus on seoses koroonapiirangutega olnud oluliselt pärsitud kahel eelneval aastal. Regionaalse kättesaadavuse tagamiseks jagab toetusi Eesti Rahvakultuuri Keskuse programm "Teater maal" (sh eriprogrammid lastele ja noortele).

Kolme aasta jooksul etenduskunstide eriprojektidena toetatud kahe etenduskunstide valdkonnas uuendusliku koosluse - Ekspeditsioon OÜ ja Interaktiivne Üksus MTÜ - kogemusest arendatakse täpsustatud meede uuenduslikkuse uurimustegevuste toetamiseks etenduskunstide valdkonnas.

Riik toetab teatritegevust ka Kultuurkapitali näitekunsti sihtkapitali kaudu.

Arenguvajadused

- Rahvusvahelistumise ja regionaalse kättesaadavuse eesmärkide täitmiseks tuleb rohkem tähelepanu pöörata erinevate residentuurikeskustele, kus nii Eesti kui välismaised etenduskunstnikud saavad koostööd teha ning võimalusel kaasata ka kohalikku kogukonda. Arendada etenduskunsti keskuste rolli Eesti teatrimaastikul ja tagada nende toimimise eripära arvestav rahastamine. Toetada Eesti muutumist loomulikuks osaks etenduskunsti rahvusvahelises mobiilsuse võrgustikust ka väljaspool festivalide toimumise perioode.
- Regionaalset kättesaadavust aitab lisaks teatrivõrgustiku geograafilisele jaotusele tagada programm „Teater maal“, mille vahendite maht peaks suurendama arvestades järjest mitmekesisemat teatripilti ning huvi programmis osalemise vastu. Eraldi tähelepanu tuleks pöörata koroonajärgsele ajale, et teatrite ühiskülastuste süsteem taas tekitada.
- Lisaks regionaalsele kättesaadavusele tuleb etendusasutustes ja etenduspaikadel üha enam mõelda kõigi erivajadustega inimeste ligipääsetavusele. Seda aitaks lahendada uus valdkondadeülene toetusmeede ligipääsetavuse suurendamiseks kultuurisündmustele erivajadustega inimestele, eelkõige pidades silmas tehnilisi lahendusi (mitte investeeringuid), mis oleks kohandatud igale kultuuri valdkonnale.
- Lahendamist vajab õiglase töötasu küsimus etenduskunstide valdkonnas.
- Teatrivaldkonna toetuste süsteem peab olema läbimõeldud ja piisava katvusega eri alavaldkondades st tuleb leida rahastamisel lahendused, mis soosivad ja motiveerivad suuremat põhjendatud kunstilise riski võtmist.
- Tõsta teatrite hoonete energiasäästlikkust selleks efektiivsemat tehnilist aparatuuri kasutusele võttes.
- Etenduskunstide pärand on hoitud ja avalikkusele kättesaadavaks tehtud. Tagatud on professionaalsel tasandil valdkonnas tegutavate loojate biograafilise info talletamine.

Programmiperioodi olulisimad tegevussuunad ja uued algatused:

- Teatrivõrgustiku jätkusuutliku toimimise jaoks arutatakse koostöövõimalusi kaasfinantseerimiseks kohalike omavalitsustega, kus etendusasutused tegutsevad.
- Vaadatakse üle olemasolev riigiosalusega etendusasutuste võrgustik ning toetamise tõhusus.
- Rakendatakse muudetud etendusasutuse seadust, mida määruse tasandil hoitakse piisavalt ajakohasena vastavuses valdkonnas toimivate sisuliste ja institutsionaalsete arengutega. Rahastussüsteem on selge, läbimõeldud ja valdkonna loomingulist arengut soosiv. Seoses määrusega vaadatakse üle ka valdkonna erinevad taotlusvoorud ja taotlemise tingimused. Vähendatakse üksikotsuste osakaalu. Otsuste andmetepõhine osa viiakse sujuvasse ühilduvusse kogutava teatristatistika andmetega tagamaks taotluste menetluse ajalist optimaalsust,
- Jätkatakse Tallinna Linnateatri uute saalide ehitamise toetamist.

- Täpsustatakse sisulisi arenguperspektiive ja –ootusi muusikateatri, balletikunsti ja laiemalt tantsukunsti valdkondades seoses rahvusooper Estonia juurdeehituse otsusega.
- Viiakse läbi tantsu ja uue tsirkuse valdkonna analüüs, arendamine ja selle püsimisele ja arengule optimaalsete eelduste tagamine etenduskunstide laiemas raamistikus ja toimub poliitikavalikute väljatöötamine ning vastavate poliitikavalikute väljatöötamine.
- Sõnastatakse riigi kui asutaja ootused riigi asutatud sihtasutustena toimivatele etendusasutustele. Leitakse toimivad lahendused riigi asutatud sihtasutustena toimivate etendusasutuste ja eraetendusasutuste koostöök, eriti regionaalses mõõtkes.
- Töötatakse välja lahendused loomingu kvaliteetseks ja süstemaatiliseks salvestamiseks ja digimiseks. Digitaalid materjalid ja erinevad valdkonna ajalugu koondavad infoandmebaasid moodustavad ühtse ja tervikliku, nii sisuliselt kui tehniliselt arendatud ning kaasaegsete kasutusvõimalustega digitaalse keskkonna.

Tegevus 1.4. Audiovisuaalpoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Filmivaldkond on kunstiliselt mitmekesine ja Eesti film on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Eesti Filmi Instituudilt arendustoetust saanud täispikkade filmide arv (mängu-, dokumentaal- ja animafilmid) <i>Allikas: Eesti Filmi Instituut</i>	22 (2021)	23	23	23	23
Eesti Filmi Instituudilt tootmistoetust saanud täispikkade filmide arv (mängu-, dokumentaal- ja animafilmid) <i>Allikas: Eesti Filmi Instituut</i>	15 (2021)	15	15	15	15
Aastas esilinastunud EFI toetatud täispikkade filmide arv (mängu-, dokumentaal- ja animafilmid) <i>Allikas: Eesti Filmi Instituut</i>	8 (2021)	15	15	15	15

Riik on loonud eeldused professionaalse filmitootmise järjepidevuse püsimiseks, kõiki olulisemaid filmivaldkonna tegevusi kattev riiklik organisatsioon on Sihtasutus Eesti Filmi Instituut (EFI), kes toetab filmide arendamist, tootmist ja turundamist. Ministeeriumi eelarvest jagatava raha toel toetatakse mängu-, anima- ja dokumentaalfilmide tootmist ning vähemuskaastootmist.

Kultuuriministeerium toetab väärtfilmikinode kaudu väärtfilmide kättesaadavaks tegemist. Väärtfilmikinod toovad publikuni Euroopa ja maailma mitmekesise filmiparemiku, mis võivad olla tavarepertuaarist keerulisema sisuga ning seetõttu kommertskinodes mitte ekraanile pääseda. Ministeerium toetab põhjamaade ainsat A-kategooria filmifestivali PÖFF. Samuti jätkub tagasimaksefondi Film Estonia meetme rakendamine eesmärgiga tuua Eestisse välisriikide produktsioone. Tagasimaksefondi Film Estonia mõjude hindamiseks on koostatud mõjuanalüüs.

Riik toetab filmivaldkonda ka Kultuurkapitali audiovisuaalse sihtkapitali kaudu.

Arenguvajadused

- Filmivaldkond vajab senisest suuremat püsitoetust. Viimaste aastate filmide kunstiline ja vaatajanumbrites peegelduv kvaliteet näitab, et kui riik toetab filmide tootmist, siis leidub neile ka kodumaist publikut. Eesti filmi turuosa eesmärgi saavutamiseks on esmajärgus vajalik tootmismahude kasvatamine kriitilise tasemeni (5–6 mängufilmi aastas).
- Lisaks peab Eestis tootma senisest enam rahvusvahelisi projekte, mis on ühelt poolt majanduslikult kasulikud, kuid teiselt poolt arendavad valdkonda professionaalselt edasi. Näiteks sellisest projektist on 2019. aasta suvel toimunud Christopher Nolani uue filmi „Tenet“ võtted Tallinnas ja Harjumaal. Rahvusvaheliste filmiprojektide Eestisse meelitamiseks vältimatuteks tingimusteks on filmivaldkonna rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline professionaalne tase, toetusmeetmete nagu „Film Estonia“ vastavus rahvusvahelistele standarditele ja riigipoolsete regulatsioonide piisav stabiilsus. Välisriikide tootjad peavad omama kindlust, et kui nad planeerivad Eestis filmida, siis võtteperioodi alguseks (mis võib juhtuda alates planeerimisestapist mitu aastat hiljem) kehtivad neile samad tingimused kui projekti planeerides. Arenguvajadus seisneb siinkohal eelkõige tootmismetme Film Estonia tingimuste ja mahu piisavuse ja vastavuse tagamises rahvusvahelistele normidele. Valmimas on uuringud Film Estonia toetusmeetme mõjudest C. Nolani filmi „Tenet“ ja 2021. aastal toetatud filmide näitel.
- Tootmiskvaliteedi tõstmiseks on lisaks tootmistoetuste tõstmisele vajalik ehitada Eestisse kvaliteetne filmistuudio, mis vähendaks tootmistsükli kõikumist ning laiendaks filmitootmise kunstilisi võimalusi. Filmilinnak on Riigikogu poolt valitud üheks Kultuurkapitali toetusel ehitatavaks riiklikult tähtsaks kultuuriobjektiks.
- Filmilevi kontekstis on PÖFFil potentsiaali kasvada üheks erilise maiks rahvusvaheliseks suursündmuseks Eestis. Selleks on vajalik PÖFFi tegevustoetust järk-järgult tõsta.
- Väärtfilmide, sh Euroopa ja maailmafilmide linastamine on olulised filmiharidust edendavad komponendid. Eestis linastavad püsivalt väärtfilme – Tallinnas kinod Artis ja Sõprus, Tartus Elektriteater ja Võrus kino Kannel, Saaremaal Thule Kino. Mitmekesise kultuuriruumi toetamiseks peab aitama kaasa väärtfilmide levitamisele Eestis laiemalt.
- Lähtuvalt uuenenud Euroopa Liidu audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi artikli 13 lõikest 2 tuleb ka Eestis kehtestada mudel, kus nii kohalikud kui rahvusvahelised audiovisuaalmeedia teenuseid pakkuvad platvormid panustavad kohalikkude filmi ja sarjatootmisesse, kas otsese investeringuna sisse või riiklikesse fondidesse tehtavate osamaksetena.

- Filmitootmise järjepidevuse püsimiseks tuleb suurendada mängu-, anima- ja dokumentaalfilmide tootmist ning vähemuskaastootmist⁹.

Programmiperioodi olulisimad tegevussuunad ja uued algatused:

- Olulise toetusmeetmena jätkub tagasimaksefondi Film Estonia meetme rakendamine. Meetme maht suureneb 2023. a kahelt miljonilt eurolt nelja miljoni euroni aastas eesmärgiga tuua Eestisse veel rohkem välisriikide produktsioone.
- Tallinna Filmilinnaku „Tallinn Film Wonderland“ arendamisega seonduvad tegevused.

Tegevus 1.5. Meediapoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Eesti meedia on sõltumatu ja usaldusväärne infoallikas.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Eesti Rahvusringhäälingu usaldusväärsus eestikeelse elanikkonna hulgas, % <i>Allikas: Turu-uuringute AS</i>	82 (2021)	82	84	84	84
Eesti Rahvusringhäälingu usaldusväärsus eesti keelest erineva emakeelega elanikkonna hulgas, % <i>Allikas: Turu-uuringute AS</i>	58 (2021)	65	68	68	68

Sõnavabadus on demokraatliku ühiskonna üks alusväärtusi ja vaba meediaruum selle vältimatu osa. Eestis on praegu meediateenuste seadusega reguleeritud peamiselt audiovisuaalmeedia- ja raadioteenused. Tulenevalt turu, tarbimise ja tehnoloogia arengust on meediamaastik kiiresti muutunud. Peamiseks arengusuunaks on olnud internetiteenuste kiire areng ning sellest tulenev televisiooni-, tellitavate ja internetiteenuste üha suurenev lähenemine. Sõnavabaduse tagamiseks ja meediaturu tulemusliku toimimise tagamiseks on 2022. vastuvõetud meediateenuste seaduse muudatused, milles muu hulgas on reguleeritud ka videojagamisplatvormid ja sotsiaalmeediakanalid. Meediavabadus, meediapädevused ja digipädevused on ka olulised märksõnad Euroopa Liidu ja Euroopa Komisjoni uutes programmides ning dokumentides, et tagada ajakirjandusvabadus ka muutavas poliitilises keskkonnas ning pidevate kriiside kontekstis.

⁹ Tegevus eeldab lisarahastust.

Sõltumatu ja usaldusväärse info kättesaadavuse tagamine on avalik-õigusliku meediaorganisatsiooni Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) üks peamisi eesmärke. Rahvusringhääling lähtub oma sisuvalikutes Eesti Rahvusringhäälingu seadusest ja ERR-i strateegilistest eesmärkidest. ERR soodustab oma tegevusega eesti keele ja kultuuri arengut, kultuurilise mitmekesisuse säilimist ning aitab kaasa Eesti ajaloo ja kultuuri jäädvustamisele ja hoidmisele.

Arenguvajadused

- Andmepõhiste poliitikaotsuste tegemiseks tuleb meediavaldkonda senisest tõhusamalt seirata ja teha püsivalt koostööd ülikoolide ning meediainstituutidega. Pidev monitoring aitab edendada ka meedia eneserefleksiooni ja meediakriitikat. Eesti meediaturu konkurentsiolukord vajab pidevat seiret, et vältida avalikkusele info jagamise monopolide teket. Väärinfo ja vaenuliku õhutustegevuse jälgimiseks peab tekkima piisav kompetents, mis on ühes asutuses, mitte jagatuna Välisministeeriumi, Riigikantselei, julgeolekuasutuste ning Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti vahel.
- Tuleb jätkata aktiivset koostööd Euroopa Liidu instituutidega ja siseriiklikult Rahandusministeeriumiga, et luua kohalikele meediaettevõtetele Eesti turul tegutsemiseks võrdsed konkurentsitingimused võrreldes globaalsete suurkorporatsioonidega. Peab jätkama paberväljaannete kojukande toetamist.

Programmiperioodi olulisimad tegevussuunad ja uued algatused:

- Jätkub Eesti Rahvusringhäälingu uue telekompleksi ehituse planeerimine.
- Täpsustatakse ERR-i rolli kriisiolukordades sisejulgeoleku ja infovahetuse tagajana (küberturvalisuse ning katkematu raadioetri tagamine).
- Alustatakse Eesti Rahvusringhäälingu seaduse muutmise arutelusid seaduse kaasajastamiseks.
- Erameediakanalite toetamine venekeelse inforuumi tasakaalustamiseks.

Tegevus 1.6. Muusikapoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Muusika valdkond on kunstiliselt mitmekesine ja elanikkonnale kättesaadav.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Eesti professionaalsete heliloojate uudisteoste esiettekanne arv <i>Allikas: Eesti Muusika Infokeskus</i>	170 (2021)	170	170	170	170

Muusikavaldkonna organisatsioon, kollektiive, festivalide ja muusikaliste suursündmuste korraldamist toetab riik Kultuuriministeeriumi ja Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali kaudu. Muusikavaldkonda toetab autoritasudest saadavate tulude kaudu ka Eesti Autorite Ühing. Lisaks toetab Kultuuriministeerium muusikavaldkonda EASI rakendatava loomemajandusmeetme toetuste kaudu.

Eesti muusikavaldkonnas tegutseb kolm riigi asutatud kontserdiorganisatsiooni (SA Eesti Kontsert, SA Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, SA Eesti Filharmoonia Kammerkoor) ja kolm munitsipaalset kontserdiorganisatsiooni (Tallinna Filharmoonia, Pärnu Linnaorkester, Narva Linna Sümfooniaorkester). Nelja taotlusvooru toetustega panustab Kultuuriministeerium eraõiguslike kontserdikorraldajate, kollektiivide ja heliloojate võimalustesse arendada interpretatsioonikunsti, uue heliloomingu teket ja noodimaterjali kättesaadavust.

Muusikavaldkonna puhul tuleb arvestada siseriiklike ja rahvusvaheliste tegevuste tugeva põimumisega, sest enamik valdkonna esindajatest osalevad aktiivselt rahvusvahelises suhtluses, mis toob Eestisse uut kompetentsi, koostööprojekte ja raha projektide läbiviimiseks, samuti tutvustab eesti muusikat ja muusikuid väljaspool Eestit. Eesti muusika nähtavus ja kättesaadavus rahvusvahelisel areenil on oluline nii riigi kuvandi, valdkonna arengu kui ka tulemuslikkuse seisukohalt. Eesti on esindatud vähemalt kolmel muusikamess-konverentsil (jazzahed!, ClassicalNEXT, Womex) Euroopas¹⁰, mis tagab muusikutele minimaalse võimaluse professionaalsete kontaktide hoidmiseks ja uuendamiseks. Oluline on ettevalmistus Loov Euroopa kultuuriprogrammi uueks rahastusperioodiks aastatel 2021–2027, mil muusikavaldkonnale avaneb senisest rohkem toetusprogramme.

Arenguvajadused

- Vabakutselistele loovisikutele sotsiaalsete garantiide tagamine ning sihtasutuste kunstilistele kollektiividele konkurentsivõimelise töötasu tagamine on oluline, kuna see aitab muusikavaldkonna loovisikutel olla loominguiliselt aktiivne, tagada valdkonna jätkusuutlik areng ja esindada Eestit rahvusvahelises kontekstis maailma tippude seas.
- Sama eesmärgiga on seotud ka interpretidele, nii solistidele kui ka kollektiividele residentuuriprogrammide, samuti õigeaegne rahvusvahelistest konkurssidest ja rahvusvahelisest õppetööst osa saamise võimaldamine.
- Lisaressursid algupärase loomingu tellimiseks muusikavaldkonna sihtasutustele ning Rahvuskooper Estoniale ja Vanemuisele on olulised uue heliloomingu tekkeks, samuti eesti heliloojate uudisteoste kvaliteetse esituse, salvestamise ja laiema leviku tagamiseks nii kodu- kui ka rahvusvahelise publiku seas, luues eesti heliloojatele väärivad arenguvõimalused ja kuulumise rahvusvahelisse heliloojate paremiku, mis omakorda tagab rahvusvahelised eneseteostuse võimalused ja väärilise, riigi toetustest mitte sõltuva töötasu.
- Muusikavaldkonna loominguiliste saavutuste jäädvustamine ning rahvusvaheliselt kättesaadavaks tegemine digiteerimise, salvestamise ja professionaalse uurimustöö abil on täna pisteline ning see tegevussuund vajaks nii strateegilisi otsuseid kui ka süsteemset finantseerimist.
- Senisest enam vajab tähelepanu lastele ja noortele suunatud toetusprogramm „Muusikakonkursid“, mille maht võimaldab täna toetada vaid üksikuid noortele suunatud muusikasündmusi.
- Eraldi vajaduste kompleksina on oluline välja tuua laste ja noortega seotud tegevused nii huvitegevuse kui ka professionaalseks karjääriks ettevalmistavas faasis, kuna muusikavaldkonna puhul algab professionaaliks saamise eelduste loomine ning ettevalmistus juba algklassides ja nooremaski vanuses. See põhineb noortele võimaluste loomises muusikaelust erineval viisil osasaamiseks, näiteks muusikakoolide ja huvitegevusega seotud organisatsioonide muusikainstrumentide pargi täiendamine, erinevatele vanusegruppidele suunatud eritüübiliste muusikasündmuste korraldamine, talendiprogramm jne.

¹⁰ 2020. aastal nimetatud üritused ei toimunud

- Kõigi ülalnimetatud arenguvajaduste professionaalseks lahendamiseks on oluline alustada Eesti muusikastatistika süsteemset kogumist ja analüüsimist, mis lisaks juba nimetatud teemadele toetaks ka muuhulgas muusika regionaalse haarde ja ligipääsetavuse võimaluste arendamist.

Programmiperioodi olulisimad tegevussuunad ja uued algatused:

- Kaardistatakse muusikavaldkonna partneriorganisatsioonide ülesanded, ootused nende tegevustele ning korrastatakse toetamissüsteemi.
- Taotlusvoorude kaudu toetatakse muusikakollektiivide, kontserdikorraldajate, festivalide- ja konkursikorraldajate tegevust.
- Töötatakse välja muusikavaldkonna statistika kogumise mudel ning alustatakse vastavalt statistika kogumist.
- Vaadatakse üle muusikavaldkonna taotlusvoorude põhimõtted ning kaasajastatakse vastavate taotlusvoorude regulatsioonid.

Tegevus 1.7. Kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Kunstielu on mitmekesine ja elanikkonnale kättesaadav.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
SA Kunstihoone Eestis ja välismaal toimunud näituste arv <i>Allikas: SA Kunstihoone</i>	14 (2021)	14	14	14	14
SA Kunstihoone Eestis ja välismaal toimunud näituste külastajate arv <i>Allikas: SA Kunstihoone</i>	27 777 (2021)	50 000	50 000	50 000	50000
Lepingulised residentuurikohad Eesti kunstnikele välismaal <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	3 (2021)	3	4	4	4

Suurem osa kunstivaldkonnast toimib peamiselt kolmanda sektori organisatsioonide kaudu ning kunstisüsteem areneb ja muutub kiirelt. Lähiaastate suurim väljakutse on vabakutseliste tööl põhineva valdkonna jätkusuutlikkuse tagamine kriisist väljumisel. Valdkonnas tegutseb üks riigi osalusega sihtasutus – SA Kunstihoone. Kultuuriministeerium panustab kunsti valdkonnas nii loometöösse, näitustegevusse, rahvusvahelistumisse kui ka kunsti uurimisse, kuid valdkonna tegevuste põhirahastaja on Eesti Kultuurkapital kujutava ja rakenduskunsti sihtkapitali kaudu. Erinevalt enamikest teistest loomealadest on aktiivses kunstielus (nüüdisloomes) ka mäluasutustel suur roll – kunsti avalikuks saamise peamine formaat on näitused ja kunstimuuseumid panustavad sellesse märkimisväärselt. Kunsti valdkonna riigipoolse rahastuse eesmärk on tagada tingimused kunsti loomiseks, muuta kunst Eestis nähtavaks ja jätkata kunstivaldkonna rahvusvahelistumist, leides selleks uusi viise ja võimalusi.

Alates 2017. aastast antakse tegevustoetust kolmele näituseasutusele, Kultuuriministeerium toetab tegevustoetustega SA Tallinna Kunstihoonet, Eesti Kunstnike Liidu galeriisid ja Eesti Kaasaegse Kunsti Muuseumi. Täna on professionaalsed näitusepinnad koondunud peamiselt suurtesse keskustesse, väiksematel tegijatel on keeruline jõuda publikuni ja konkureerida väga piiratud rahastusele, kunsti regionaalne kättesaadavus on piiratud, kõrgel tasemel näitustegevus on ebahütlane. Kunstielu Eestis toetub ligi sajale galeriile ja näitusemajale. Statistika operatiivseks kogumiseks ei ole süsteemset võimekust, seega ei ole kunstipoliitika kujundamine täna ka täielikult teadmispõhine.

Kunst on rahvusvaheline loomevaldkond, mille mõistmine ja hindamine ei sõltu keelepiiridest. Rahvusvahelistumine on olnud Eesti kultuuripoliitika keskseid prioriteete läbi aastakümnete ning Eesti kunsti nähtavuse ja lõimituse tagamine rahvusvahelisel kunstimaastikul on praegugi oluline. Veneetsia biennaal on regulaarne rahvusvaheline kunstinäitus, mis toimub alates 1895. aastast. Eesti osaleb biennaalil rahvuspaviljoniga alates 1997. aastast ja see on suurim regulaarne avalikult rahastatud rahvusvaheline kunstiprojekt. 2022. aastal on Eestil erakordne võimalus korraldada rahvuspaviljoni näitus sündmuse keskpunktis Giardini pargis, seda Hollandi küllakutsel. Eestit esindab kunstnike Kristina Normani ja Biti Razavi projekt, mille fookuses on ajaloolise kunstniku Emilie Rosalie Saali teosed, näituseprojekti kuraator on Corina Apostol, paviljoni korraldab SA Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus

Rahvusvahelisi kunstisuhteid arendavad valdkondlik info- ja arenduskeskus (SA Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus ja Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus MTÜ), kes saavad ministeeriumilt oma tegevuseks osalist tegevustoetust. Rahvusvahelistel kunstimesidel osalemist, galeristide koolitamist ja rahvusvahelisi turundustegevusi on rahastatud EASi koordineeritava loomemajanduse meetme vahenditest. Aastate jooksul on valdkonna rahvusvahelised võimalused ja võimekus tänu sellele meetmele oluliselt paranenud. COVID-19 viiruse levikuga seoses on mitmed rahvusvahelised koostööd lükkunud või muutnud vormi, kunstielu digitaliseerumine on olnud valdkonna üks esmareaktsioone uutest oludest. Kiirelt rahvusvahelist tuntuks kogunud Narva kunstiresidentuuri arendamist toetab ministeerium Eesti Kunstiakadeemia SA kaudu, ka seal oli 2020. aastal fookus olude sunnil pigem kohalikel kunstnikel. Rahvusvaheline nähtavus on oluline ka kunstiklassika uurimise ja tutvustamise kontekstis, mistõttu on ministeerium alates 2018. aastast toetanud eraalgatusliku Konrad Mägi Sihtasutuse tegevust. Muutuvas maailmas on väikesel ja mobiilsel valdkonnal pigem lihtsam sihte muuta ja pikaajalisi plaane ümber vaadata, kuid kujutav kunst jääb igal juhul ja kõigis oludes rahvusvahelisele kogukonnale toetuvaks ülemaailmse levikuga kultuurivaldkonnaks, mis sõltub samas täielikult kohaliku kunstielu mitmekesisusest ja elujõulisusest.

Kunstnikupalka makstakse alates 2023. aastast 20 kunstnikule MTÜ Eesti Kunstnike Liidu kaudu. Kunstivaldkond, mis on erialade ja vabakutseliste loovisikute arvu poolest suur, vajab stabiilse toetusega loomepalku tänasest rohkem – eesmärk on jõuda 36 palgalise kunstnikuni.

Arenguvajadused

- Kunstielu rahastamise korrastamine ning selgem rollijaotus Kultuuriministeeriumi ja Eesti Kultuurkapitali vahel eeldab täiendavaid vahendeid kunstipoliitika rakendamiseks ministeeriumi eelarvest. Lähiaastatel tuleb kindlasti panustada nii vabakutseliste kunstnike toimetuleku parandamisesse, kunstnike töö tasustamise toetamisse, näituseruumide renoveerimisse kui ka rahvusvaheliste suurprojektide edukasse elluviimisesse, valdkonna tugiteenuste kättesaadavusse, valdkonna statistika kogumise ja analüüsiga seotud tegevustesse kui eelarvest toetatud asutuste tegevuse jätkusuutlikkuse tagamisse.
- Suureks murekohaks on ka Eestis toimuvate rahvusvaheliste kunstifestivalide jätkusuutlikkus – festivalide korraldamist ministeerium täna ei toeta, tegutsetakse projektipõhiselt, peamiselt Kultuurkapitali toel.
- Lahendused Kultuurkapitali vahendite vabastamiseks riigi asutatud kunstimuseumide põhitegevuse rahastamisest loodetakse leida lähiaastatel. 2019. aastaks toodi täielikult ministeeriumi toetusele üle SA Kunstihoone. Kunstivaldkonna ministeeriumipoolne rahastus tõusis 2019. aastal 2018. aastaga võrreldes peaaegu 60%. See oli kunstirahastuse korrastamise protsessis oluline samm, kuid kasvuvajadus on jätkuv, et tagada valdkonna kestlikkus, arvestades, et 2009. aasta kärpete eelse tasemeni jõudis kunstipoliitika elluviimiseks suunatud rahastus nominaalselt alles 2017. aastal. Samas on viimase kümnendi jooksul kunstielu plahvatuslikult kasvanud, seda eriti rahvusvahelises perspektiivis.
- Professionaalsel tasemel näituste korraldamine väljaspool tõmbekeskusi on Eestis keeruline. Kunstigaleriid on vähe võrgustunud, nende tegevus nõrgalt kommuniqueeritud ja tegevuste ainele baas ning taristu vajab paljudel juhtudel arendamist. Praegune olukord piirab kunstielu arengut ja kunsti kättesaadavust, võimalusi investeringutoetuste taotlemiseks mittetulunduslikel näitusemajadel ei ole. Probleeme on nii kohalike väikegaleriide kui ka kesksete näitusemajadega. Tallinna Kunstihoone on rajatud 1934, Tartu Kunstimaja 1959, mõlemad vajavad põhjalikku renoveerimist. Tallinna Kunstihoone renoveerimiseks on Vabariigi Valitsus eraldanud vahendid 2021. aasta eelarves, toimunud on arhitektuurivõistlus ja renoveerimistöödega loodetakse alustada 2022. aasta sügisel. Tartu Kunstimajas on riigi toel uuendatud ventilatsioonisüsteemi ning toimub renoveerimistööde projekteerimine, mille alusel hinnatakse vajalike tegevuste maksumus. Ruumiprobleemid on ka rahvusvaheliselt menukal EKKM-il Tallinnas. Väiksemate paikade galeriid vajavad tegevuse jätkamiseks ja töö kvaliteedi parandamiseks investeringuid nii ruumide kui tehnika osas. Eesmärgiks on olukord, kus Eestis on laialdased võimalused kunstist osasaamiseks ning kõrgel tasemel kunstiprojekte korraldatakse pidevalt ka väljaspool suuremaid linnu. Kunstiteadlikkuse kasvatamiseks, kunstnikele ja kunstipublikule elukohast sõltumatult võrdsete võimaluste loomiseks ja ka regionaalarengu tagamiseks oleks väga vajalik algatada uus kohalike näituseasutuste investeringu- ja arendusprogramm. Täiendava rahastuse toel oleks võimalik parandada näituseruumide füüsilisi ja tehnilisi tingimusi ning arendada välja konkurentsivõimeline ja rahvusvaheline kunstielu ka väljaspool suuremaid linnu.
- Kohalikku kunstielu rikastavad ka rahvusvahelistumisele suunatud kunstiresidentuurid, ministeerium toetab käesoleval perioodil neist Narva kunstiresidentuuri, kuid süsteemsem lähenemine rahvusvaheliselt võrgustunud pideva ja professionaalse programmiga loomemajadele on lähiajal oluline arenguvajadus.
- Kasvama peaks ka riigi rahastatud residentuurikohtade arv mainekates keskustes välismaal (hetkel on läbi valdkondlike keskuste koostöö ISCP residentuuriga New Yorgis ja WIELSiga Brüsselis võimalik riigi rahastusel välisresidentuuris viibida 3 kunstnikul aastas). Loovisikute mobiilsus on kultuurikoostöö nurgakivi ja kunsti mitmekesise arengu tagatis.

- Kunstielu rahvusvahelise konkurentsivõime säilitamiseks valdkondlike arenduskeskuste tegevuste jätkumine tänases mahus eeldab tegevusteks täiendavate vahendite tagamist, aga ka rahastaja ootuste selget määratlemist ning ülesannete sõnastamist.
- Kunstnikupalk on valdkonnas kõige otsesem viis panustada loometöösse ning arvestades eesti kunsti panust rahvusvahelistumisesse ja potentsiaali kohaliku kultuurielu mitmekesistamisel, võiks riigilt palka saavate loovisikute arv ideaalis olla tulevikus võrreldav ja proportsionaalne teiste, kollektiivsel loometööl põhinevate valdkondadega.

Programmiperioodi olulisimad tegevussuunad:

- Kunstihoone Sihtasutuse taristu (Tallinna Kunstihoone) rekonstrueerimine.

Tegevus 1.8. Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Arhitektuuri- ja disainivaldkonna õigusruum vastab valdkonna vajadustele.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Kaasatud üldhariduskoolide arv, kes pakuvad õpilastele üldhariduskoolis disainiõppe valikkursust „Disainiprotsess“ <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	6 (2021)	8	10	12	14
Kaasatud üldhariduskoolide arv, kes pakuvad õpilastele üldhariduskoolis ruumihariduse valikkursust „Arhitektuur kui elukeskkond“ <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	12 (2021)	14	16	18	20
Ruumihariduse ja disainiõppe edendamiseks üldhariduskoolis läbiviidud valikkursuste „Arhitektuur kui elukeskkond“ ja „Disainiprotsess“ õpetajakoolituste arv <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	4 (2021)	4	4	4	4

Tegevus on suunatud kvaliteetse elukeskkonna kavandamiseks ja loomiseks vajalike tingimuste kujundamisele arhitektuuri ja disaini valdkondades. Kvaliteetne ruum on tehis- ja looduskeskkonna tasakaalustatud ruumiline tervik, mis hõlmab välis- ja siseruumi. Säästva ja tervikliku elukeskkonna kavandamine ja loomine (ruumiloome) sisaldab muu hulgas planeerimis- ja projekteerimistegevust (sh ruumilist planeerimist, arhitektuuri, maastikuarhitektuuri, disaini), eesmärgiga muuta olemasolev elukeskkond ruumiotsustega pikas vaates võimalikult paljudele paremaks. Kvaliteetse ruumilahenduse eelduseks on hea ja läbimõeldud ruumiotsus ehk ruumi arengut mõjutav valitsemistasandi otsus, mistõttu aitab Kultuuriministeerium kaasa ruumipädevuse läbivale tõstmisele ühiskonnas.

Kultuuriministeerium aitab kaasa riigi ruumiloomepoliitika ühtlustamisele ja arendamisele. Ruumipoliitika osaks on arhitektuuripoliitika, mis põhineb samanimelisel dokumendil „Eesti arhitektuuripoliitika“ (Vabariigi Valitsus kiitis heaks 2002. a). Arhitektuuripoliitika siht on käsitleda ehitatud keskkonda Eesti rahvusliku rikkuse ühe osana ning säilitada ja kasvatada selle väärtust. Kultuuriministeerium aitab teadvustada arhitekti kaalukat rolli ja vastutust elukeskkonna kvaliteedi eest seismisel ja selle tõstmisel. Näitena võib tuua rahvastiku kahanemisega kaasnevad probleemid, mille lahendamisele aitab märkimisväärselt kaasa linnaruumi kvaliteedi parandamine.

Disainivaldkonna arendamine tugineb valdkonnasisesele kokkuleppele, millises suunas valdkond peaks arenema ja mida tuleks selleks teha. Disainivaldkonna arengukava sõnastab visiooni, strateegilised suunad, eesmärgid ja huvigrupid ning pakub valdkonnast sündinud vaadet sellele, kuidas rakendada disaini paremini majanduse ja ühiskonna hüvanguks; kus nähakse disainivaldkonna arenguhüppe võimalusi, kuidas tõsta professionaalset taset ning vähendada tegevuste killustatust ja dubleerimist. Riigi, sh Kultuuriministeeriumi, roll ning elluviidavad ülesanded määratletakse riigi strateegilistes arengudokumentides, mis saavad sisendiks ettepanekuid disainivaldkonna arengukavast. Lisaks aitab Kultuuriministeerium kaasa ringdisainialase teadlikkuse tõstmisele, mis toetab ringmajanduse eesmärkide saavutamist.

Kuigi kehtiva riigihangete seadusega on raamistik ideekonkursside korraldamiseks ja väärtuspõhiste riigihangete läbiviimiseks tagatud, teeb Kultuuriministeerium jätkuvalt koostööd valdkonna erialaliitudega – eeskätt Eesti Arhitektide Liiduga ja ettevõttega Riigi Kinnisvara AS, et töötada välja riigihanke läbiviimise parim praktika, mis tagaks kvaliteetse ehitatud keskkonna arengu ja autoriõiguste kaitse selle loomisel.

Selleks, et tagada arhitektuuriloome ja ehitatud keskkonna kõrget taset, osaleb Kultuuriministeerium arhitekti kutset andva kogu tegevuses Eesti Arhitektide Liidu juures, sisearhitekti kutset andva kogu töös Eesti Sisearhitektide Liidu ning maastikuarhitekti kutset andva kogu töös Eesti Maastikuarhitektide Liidu juures.

Kultuuriministeerium aitab kaasa üleriiklike ruumikoolituste läbiviimisele avaliku sektori töötajatele, samuti ruumihariduse ja disainiõppe edendamisele üldhariduskoolis. Ruumikoolituste läbiviimisel on oluline partner Eesti Arhitektuurikeskus. Ruumihariduse edendamisel maast-madalast on oluline partner Arhitektuurikool, mis on ainus ruumivaldkonna huviharidust pakkuv kool Eestis ja üks väheseid omataolisi Põhja-Euroopas ja Baltikumis. Arhitektuurikool tegutseb 2011. aastast ning seda peab MTÜ Ruumiharidus.

Kultuuriministeerium toetab Eesti Arhitektuurikeskust ja Eesti Disainikeskust kui strateegilisi partnereid tegevustoetusega ning Eesti arhitektuuri väljapanekut Veneetsia arhitektuuri biennaalil. Lisaks toetab ministeerium taotlusvooru kaudu arhitektuuri ja disaini valdkondade arendusprojekte ning arhitekte ja disainereid loovisikutena erialaliitude (Eesti Arhitektide Liit, Eesti Sisearhitektide Liit, Eesti Maastikuarhitektide Liit, Eesti Disainerite Liit, Eesti Kujundusgraafikute Liit) kaudu. Arhitektuuri valdkonda toetatakse ka Eesti Kultuurkapitali arhitektuuri sihtkapitali ning disaini valdkonda arhitektuuri või kujutava ja rakenduskunsti sihtkapitali kaudu.

Oluline roll on valdkondlikel mäluasutustel Eesti Arhitektuurimuuseumil ning Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseumil, kus toimub hulgaliselt arhitektide ja disainerite nüüdisloomingut tutvustavaid näitusi, loenguid jpm.

Arenguvajadused

- Valdkondade kitsaskohtade lahendamiseks tuleb tõsta läbivalt avaliku ja erasektori ruumi- ja disainipädevust – asjatundlikkust ja vastutusvõimet ruumi arengut mõjutavate otsuste kujundamisel ja elluviimisel, sh arendada ruumiharidust ja disainiõpet üldhariduskoolist alates.
- Tugevdada tuleks valdkondlikku teadus- ja arendustegevust (TA) ja leida võimalusi uuringute läbiviimiseks, et poliitikamuutused oleksid teadmispõhised.
- Koostöös Rahandusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Keskkonnaministeeriumiga on vaja käivitada ruumivaldkonna ühendameti loomine, eesmärgiga suurendada ruumikaalutluse arvestamist otsustusprotsessides.
- Edendamist vajab valdkondade ekspordivõimekus ja rahvusvahelistumine.

Programmiperioodi olulisimad tegevussuunad ja uued algatused:

- Partnerorganisatsioonide toetamise ja taotlusvooru kaudu valdkonna strateegilise arengu toetamise jätkamine.
- Ruumihariduse ja disainihariduse mudeli arendamine kõigil haridustasemetel (sh elukestva õppe võimaluste avardamine ja fookuseerimine).

Meede 2. Kultuuripärandi kestlikkuse ja kättesaadavaks tegemise toetamine ja arendamine

Eesmärk: Tagatud on Eesti rikkaliku vaimse ja materiaalse kultuuripärandi, sh kultuuriväärtusliku keskkonna, ja eriilmeliste piirkondlike kultuuriruumide elujõulisus ja säilimine järeltulevatele põlvetele.

Meetme mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Muuseumikülastuste arv, mln <i>Allikas: Statistikaamet</i>	1,68 (2021)	3	3,2	3,3	3,4
Eesti rahvaraamatukogude laenutuste arv, mln <i>Allikas: Statistikaamet</i>	9,7 (2021) ¹¹	10	10	10	10
Eesti raamatukogude füüsiliste külastuste arv, mln	7,4 (2021) ¹²	8,4	8,8	8,8	8,8

¹¹ Esmane hinnang, Statistikaamet avaldab lõplikud andmed mais 2022

¹² Esmane hinnang, Statistikaamet avaldab lõplikud andmed kõigi raamatukogude liikide kohta detsembris 2022

<i>Allikas: Eesti Rahvusraamatukogu</i>					
Organiseerunud rahvakultuuriharrastajate arv <i>Allikas: Eesti Rahvakultuuri Keskus</i>	78 100 (2021)	83 000	83 000	83 000	83 000
Kasutuses olevate ehitismälestiste osakaal, % <i>Allikas: Muinsuskaitseamet</i>	76,6 (2021)	76	77	77	78

Meetme raames toetatakse kultuurimälu edasikandmise jaoks oluliste institutsioonide (sh muuseumid, Muinsuskaitseamet, Eesti Rahvusraamatukogu, Rahvakultuuri Keskus, Võru Instituut, Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA) põhitegevust ja kolmanda sektori organisatsioonide tegevust ja projekte, rakendatakse kultuuripärandi toetusi, toetatakse kultuuripärandi alaste rahvusvaheliste lepingute täitmisega seotud tegevusi. Lisaks tehakse investeeringuid kultuuriväärtusi säilitavate ja vahendavate asutuste ajakohastamiseks ja arendamiseks.

Tegevus 2.1. Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamine, rakendamine

Eesmärk: Muuseumikogudes hoitav ja muinsuskaitse all olev kultuuripärand on mitmekesine, kättesaadav ja jätkusuutlik. Muuseumide ja muinsuskaitse teenused on kvaliteetsed.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Muuseumide külastajate rahulolu <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	Algtase selgub 2022	Määratakse lähtuvalt sihttasemest	Määratakse lähtuvalt sihttasemest	Määratakse lähtuvalt sihttasemest	Määratakse lähtuvalt sihttasemest
Muuseumide hoidlapinna, mis vastab pikaajalise säilitamise nõuetele, osakaal hoidlate kogupinnast, %¹³ <i>Allikas: Muinsuskaitseamet</i>	45	45	45	45	45
Heas ja rahuldavas seisukorras olevate ehitismälestiste osakaal (%) <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	63,5 (2021)	65	65	65	65
0-19 aastaste laste ja noorte, kes on osalenud muuseumide haridusprogrammides, arv <i>Allikas: Statistikaamet</i>	222 567 (2020)	350 000	400 000	400 000	400 000

¹³ KuM haldusala riigimuseumid ja halduslepingu alusel riigile kuuluvat muuseumikogu kasutavad muuseumid

Eesti elanike osakaal, kes on külastanud muuseume (%) <i>Allikas: Muuseumide külastajate ja mittekülastajate uuring¹⁴</i>	60 (2018)	65%	-	-	-
Muinsuskaitseameti teenustega koondrahulolu <i>Allikas: Muinsuskaitseamet</i>	Algtase määratakse 2022	Määratakse lähtuvalt sihttasemest	Määratakse lähtuvalt sihttasemest	Määratakse lähtuvalt sihttasemest	Määratakse lähtuvalt sihttasemest

Eestis oli 2021. aastal 174 muuseumi 229 külastuskohaga. Muuseumidel on oluline sotsiaalne ja majanduslik mõju. Neil on suur potentsiaal säästlikuma, tolerantsema ja avatuma ühiskonna loomisel. Muuseumid panustavad inimeste heaolusse ning on kultuurilise loovuse ja uute ideede allikaks. Muuseumid on arenenud pelgalt hoiukohtadest kogukonna peegliks ja suhtlusplatvormiks.

Riigi ülesanne on luua eeldused, et muuseumid saaksid hoida ja tutvustada inimestele meie ajalugu. 1. maist 2019. koondati muuseumide ja muinsuskaitse teemad Muinsuskaitseametisse. Muinsuskaitseameti eesmärk on muuseumipoliitika rakendajana arendada muuseumivaldkonda Eestis, olla muuseumide nõustaja ja populariseerija, muuseumiülesete arenduste eestvedaja ning toetada oma tegevusega muuseumide koostööd. Kultuuriministerium jäi muuseumidele kontaktiks investeringute, remondivahendite ja riigi antava tegevustoetuse küsimustes. Samuti on ministeriumi korraldada õigusloome ja muuseumivaldkonna strateegiline planeerimine. Valdkonda reguleerib muuseumiseadus.

Kultuuriministeriumi haldusalasse kuulub seitse riigimuuseumi ja 13 riigi osalusel asutatud muuseumide sihtasutust, mis kasutavad halduslepingu alusel riigile kuuluvat muuseumikogu. Kultuuriministeriumiga on lisaks seotud neli muuseumi, mis ei ole ei riigimuuseumid ega riigi sihtasutused, kuid mis kasutavad riigile kuuluvaid muuseumikogusid. Kultuuriministerium on alates 2012. aastast Eesti muuseumivõrgustikku korrastanud ning muutnud muuseumide juriidilist vormi, lähtudes iga kord konkreetse muuseumi eripärast ja kohalikest oludest.

Muuseumikogudesse kuulub väärtuslik osa Eesti kultuuripärandist, mida erinevad muuseumid hoiavad, uurivad ja vahendavad, tagades nii Eesti kultuuri säilimise, järjepidevuse kui ka arengu. Eesti mälu säilimine satub ohtu, kui me ei paranda pärandi hoiustamis-, konserveerimis- ning digiteerimistingimusi. Täna hoitakse museaale vale sisekliimaga ruumides, tuleohutuse, turvalisuse ja julgeoleku nõuded ei ole tagatud, hoidlates on suur ruumpuudus ning pärandi digiteerimise ja konserveerimise tingimused ei vasta vajadustele. 2017-2018 analüüsisid Ratus OÜ ja KPMG Baltics OÜ koostöös Kultuuriministeriumi ja Rahandusministeriumiga museaalide säilitamise teenust. Tulemusena selgus, et olemasolevate hoidlapindade nõuetekohaseks muutmine on ligikaudu kaks korda kallim kui ühishoidlate ehitamine, mis oleks kõige efektiivsem ning ressursisäästlikum Eesti kultuuripärandi pikaajalist säilitamist tagav lahendus.

Riigi üks eesmärke on toetada muuseumidesse kogutud pärandi ja teadmiste lahtimõtestamist ning avalikku kasutusse toomist, mh tänapäevaste e-lahenduste ja kogude digiteerimisega. Selle eesmärgi saavutamisel on üks vahenditest muuseumide infosüsteem ehk MuIS, mis on üle 10 aasta vana ja praeguseks nii moraalselt kui ka tehniliselt vananenud. 2022. aastal valmib esimene osa uuest infosüsteemist, ning toimuvad ettevalmistustööd järgmisteks etappideks, et luua tänapäevastele

¹⁴ Uuring toimub igal viiendal aastal.

vajadustele vastav, optimaalselt muuseumide tööd toetav ning paremat ligipääsu muuseumides leiduvale kultuuripärandile võimaldav infosüsteem.

Muuseumide investeeringutoetuste kavandamine toimub Kultuuriministeeriumi juhtimiskava alusel. Püsiekspositsioonide, aga ka muude muuseumiteenuste toetamiseks loodi 2020. aastal uus toetusmeede „Muuseumide kiirendi“.

2020. – 2022. aastal koostatud tõhustamiskava „Muuseumide rahastamine riigieelarvest“¹⁵ eesmärk oli analüüsida riigi ootusi muuseumide tegevusele, muuseumide rahastamist ja juhtimise korraldust. Tõhustamiskava ettepanekute rakendamine eeldab muuseumiseaduse ja muuseumide rahastamist puudutava kultuuriministri määruse muutmist, mis on kavas ette valmistada 2022. aastal. Lisaks Kultuuriministeeriumile ja Muinsuskaitseametile panustavad tulemuste saavutamisse oma tegevusega kõik rahastatavad muuseumid ning Eesti Rahva Muuseum ja Võru Instituut.

Kultuuriväärtuste kaitse on riigi põhiseaduslik ülesanne. Kultuuripärand on Eesti ajaloo oluline osa ja identiteediallikas nii igale üksikisikule kui ka riigile tervikuna. Muinsuskaitse valdkonna poliitika kujundaja on ministeerium, muinsuskaitsealast tööd korraldab Kultuuriministeeriumi valitsemisala ainus valitsusasutus – Muinsuskaitseamet, kelle eesmärk on väärtustada kultuuripärandit ja kultuuriväärtuslikku keskkonda ning tagada nende säilimine.

Valdkonda reguleerib 1. mail 2019 jõustunud uus muinsuskaitseadus. Selle eesmärk on luua senisest parem tasakaal mälestiste omanike kohustuste ja õiguste vahel, et tagada seeläbi kultuurimälestiste pikaajaline säilimine. Kuna enamik mälestistest kuulub eraomanikele (ehitistest koguni 80%), sõltub mälestiste käekäik suuresti eraomanike motivatsioonist ja hoiakutest. Uus seadus annab juurde senisest rohkem paindlikkust, lihtsustab asjaajamist, vähendab bürokraatiat, eristab kitsendusi mälestise liikide kaupa ja seab sisse hüvitised. Esimest korda kehtib muinsuskaitstes kompensatsioonisüsteem, mille järgi hüvitatakse mälestise omanikule see osa töödest, mis tuleneb otseselt muinsuskaitseadusest – see on uuringute ja muinsuskaitse järelevalve kulu kogumahuga 1,4 miljonit eurot aastas. Hüvitisi kombineeritakse toetustega, mille maht 2022. aastal on samuti 1,4 miljonit eurot. Omandireformi reservfondist eraldati lisavahendeid täiendavalt 1 miljon eurot.

Riigi roll on jälgida ja suunata kultuurimälestiste pikaajalist säilimist ning kompenseerida avalikes huvides seatavad kitsendused. Kultuurimälestiste säilimisele aitavad kaasa riiklikud toetusprogrammid, välisabi ja ühiskonna hoiakud, näiteks olemasoleva väärtarhitektuuri suhtes.

Rohkem kui kolmandik (37%) Eesti ehitismälestisi on halvas või avariilises seisus. Halvem on olukord kahaneva elanikkonnaga piirkondades, kus kinnisvaraturg ei toimi ja leidub palju tühje maju. Mälestised säilivad kõige paremini, kui need on kasutuses, seetõttu on strateegiliselt vajalik olemasoleva väärtarhitektuuri eelistamine uute hoonete ehitamisele ja ajalooliste linnasüdame arendamine. Selle soodustamiseks on tehtud kaks suurt sammu, üks seadusloomes (uus muinsuskaitseadus), teine ajalooliste linnakeskuste toetusmeetme näol (Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra toetused).

---

¹⁵ Tutvustatud Vabariigi Valitsusele 28.04.2022 kabinetiistungil

Muinsuskaitse valdkonna avalikke teenuseid osutab Muinsuskaitseamet, kes nõustab mälestiste omanikke, väljastab seaduse alusel antavaid lube, eraldab toetuseid ja maksab hüvitisi, teeb järelevalvet ning peab kultuurimälestiste registrit. Kultuurimälestiste riiklik register (register.muinas.ee) on Muinsuskaitseameti hallatav register kultuurimälestiste, muinsuskaitsealade ja kultuuriväärtusega leidude üle arvestuse pidamiseks ning nende kohta informatsiooni talletamiseks. Register on nii Muinsuskaitseameti igapäevane töövahend kui ka avalik andmebaas ja teenuste osutamise platvorm. Muuhulgas on Muinsuskaitseamet riiklik kontaktasutus, kes korraldab kultuuriväärtuste ekspordi ning ELi liikmesriigist ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtuste tagastamist.

Muinsuskaitseamet viib ellu Eesti ajaloolise taluarhitektuuri toetusprogrammi.

Arenguvajadused

- Muuseumide ühiste pärandihoidlate ehitamine tagamaks efektiivset ja ressursisäästlikku Eesti kultuuripärandi pikaajalist säilitamist ning paremat kättesaadavust huvilistele.
- MULS-i arendamine, et muuseumikogudele oleks veebis kiire ja mugav juurdepääs ning muuseumikogude haldamine toimuks kasutajasõbralikus infosüsteemis, mille ülalpidamine oleks kuluefektiivne.
- Muuseumitunnid peaksid olema osa formaalharidusest. Kuigi muuseum kui õppekeskkond on riiklikes õppekavades võrdsustatud klassiruumis toimuva õppega ning põhiharidus peaks olema tasuta, sõltuvad õpilaste võimalused muuseumitundi jõudmisel õpetajate ja koolijuhtide huvist ja motivatsioonist ning lapsevanemate majanduslikust olukorrast. Kultuurirannitsa meetme senine toetus ei ole selle probleemi lahendamiseks piisavalt suur.
- Eesmärk on, et Eesti muuseumid oleksid välisturisti jaoks Eesti kui sihtriigi valikul peamiseks põhjuseks ning siseturismi soodustavad tegurid. Mitmed püsiekspositsioonid ja tegevuskeskkonnad on vananenud ning seetõttu jätab külastajakogemus neis muuseumides soovida. See omakorda mõjutab külastajate arvu ning muuseumide võimekust katta oma kulusid omatulu abil. Samuti vajavad muuseumihooned pidevat toetust remondi- ja restaureerimistoetuste näol. Probleemiks on muuseumide jätkusuutlikkus praeguste tegevustoetuste mahtude juures ja koroonapandeemia ning Ukraina sõja mõjude tingimustes.
- Sõnastamata on riigi ootused muuseumidele – miks riik rahastab just neid muuseume, mida ta rahastab ja miks just sellise summaga ning millistel eesmärkidel. Rahastamispõhimõtted on ebaselged ning rahastamine ei ole jätkusuutlik nende muuseumide osas, mille põhirahastus tuleb riigilt (ei arvesta üleüldise elukalliduse tõusuga, palgatõusu ja investeeringute vajadustega; ei ole ühtset metoodikat konsolideeritud tugiteenuste ja konsolideerimata tugiteenuste maksumuse ja kvaliteedi võrdlemiseks). Seoses koroonakriisiga peatus riigireformi kavas ette nähtud muuseumivõrgustiku korrastamise protsess, millega on plaanis jätkata 2022. aastal.
- Eesmärk on parandada ehitismälestiste olukorda tuntavalt ehk saada välja remondivõla surnud ringist, kus ainult väikest osa avariilisi mälestisi toetades, lagunevad vähem avariilised hooned samasse seisusse. Statistika näitab, et olukord on pidevalt halvenenud ja senine toetuste maht ei suuda valdkonna mõõdikut mõjutada. Muinsuskaitseametile laekub igal aastal sadu toetuse taotlusi, mille kogusumma on aastate lõikes kasvanud. 2022. aastaks esitasid omanikud taotlusi rohkem kui 16 miljonile eurole. On selge, et kõiki taotluseid pole võimalik rahuldada, kuid riik peab tagama toetuste mõistliku suuruse, et kindlustada toetuse eesmärgi realiseerumine.

- Lisaks tuleb mälestise omanikule seadusega pandud säilitamiskohustust mõistlikul määral kompenseerida. 2020. aastal said omanikud esmakordselt taotleda ka omandireformi reservfondist eraldatud lisavahendeid tagastatud ehitismälestistele. Sama võimalus jätkus 2021. ja jätkub 2022. Remondivõlast väljumiseks ja ja ehitushindade tõusu katmiseks on valdkonnas vaja aga olulisemalt suuremaid toetusi.
- Eesmärk on restaureerida ja võtta kasutusele tühjana seisvaid või alakasutatud hooneid ning elavdada seeläbi linnasüdameid. Mitmetes kahaneva asustusega väikelinnades on samal ajal riikliku kaitse all olev väärtuslik vanalinn (muinsuskaitseala). Nende hulgas on linnu, kes soovivad oma linnaruumi tihendada just ajaloolist keskust eelisarendades ning teenuseid ja elanikke sinna koondades. Korrastatud ja kasutuses olevad kultuuriväärtusega hooned parandavad elukeskkonda, muutes seda atraktiivsemaks, ning panustavad märkimisväärselt ehitus- ja turismisektorisse ning tööhõivesse.
- Vastavalt muinsuskaitseadusele koostatakse kõigile muinsuskaitsealadele seniste põhimääruste asemel uued kaitsekorrad. Kaitsekorra eesmärk on tuua paremini esile iga muinsuskaitseala eripära ja pärandi potentsiaali piirkonna arenguks, soodustades nii kohalikku arengut kultuuripärandi kaudu. Seni kehtivast muinsuskaitseala põhimäärusest erineb kaitsekord suurema täpsuse ja paindlikkuse poolest. Kaitsekorraga jagatakse hooned väärtusklassidesse ja piirangud tööde tegemisel hakkavad sõltuma konkreetse hoone väärtusklassist, vähem väärtuslike hoonete puhul tähendab see väiksemaid piiranguid ja vähem kooskõlastusi. Kuni uute kaitsekordade kehtestamiseni kehtivad muinsuskaitsealadel senised muinsuskaitseala põhimäärused. Kaitsekorrad kinnitab Vabariigi Valitsus.
- Vastavalt hea õigusloome tavale peab seaduse jõustumisele järgneva aja jooksul analüüsima selle rakendamist ja hindama mõju, et teha kindlaks, kas soovitud eesmärgid on täitunud. Mõju hindamiseks on vaja anda piisav aeg seaduse rakendamiseks, sest hüvitiste ja toetuste mõju ei avaldu ühe ega paari aasta jooksul. Samuti on muinsuskaitseaduse üleminekusätetega kehtestatud teatud tähtajad. Kõige pikem tähtaeg on seatud muinsuskaitsealade kaitsekordade uuendamisele, mis peavad valmima aastaks 2023), kuid on osutunud pikemaks protsessiks.
- Selleks, et kultuurimälestiste nimekiri oleks ajakohane esindusnimekiri riikliku kaitse all olevast pärandist, tuleb viia läbi nimekirja inventuur. Praegune mälestiste nimekiri ei vasta tervikuna riikliku kaitse eeldusele, olemasolevad andmed on puudulikud ning mälestiste nimekiri vajab uue seaduse ja mälestiste liigi kriteeriumite kohast ajakohastamist. Peamine probleem seisneb 1990. aastatel kaitse alla võetud objektides, millest kõik ei toetu võrdlevale või väärtuspõhisele analüüsile, on puudulike andmete või aegunud piiridega. Inventuur viiakse läbi mälestise liikide kaupa. Selle tulemusena paraneb andmete kvaliteet kultuurimälestiste registris (nimetuste korrektuur, piiride ja kaitsevööndite korrastamine), samuti valmistatakse ette ekspertiisid ja ettepanekud riikliku kaitse rakendamiseks või lõpetamiseks.

Programmiperioodi olulisimad tegevussuunad ja uued algatused:

- Museaalide hoiustamis-, konserveerimis-, digiteerimise ja konsultatsiooniteenuste konsolideerimine ning Eesti kultuuripärandi ühishoidlate rajamine. Pärandihoidlate rajamise peaesmärk on tagada riiklike muuseumikogude pikaajaline säilimine, kuid hoidlad panustavad oluliselt ka kultuuripärandi paremasse kättesaadavusse¹⁶. Planeeritud on ühishoidlad Põhja-Eestisse, Lõuna-Eestisse ja Hiiumaale. Paralleelselt hoidlahoonete kavandamisega on vaja analüüsida pärandihoidla pakutavaid teenuseid ning kirjeldada tööprotsesse.
- MuIS 2.0 arendamine, mis vastab tänapäevastele vajadustele, toetab optimaalselt muuseumide tööd ning võimaldab paremat ligipääsu muuseumides leiduvale kultuuripärandile.¹⁷
- Põhikooli õpilaste muuseumitundides osalemise toetussüsteemi rakendamine ja võimaluse korral laiendamine gümnasistidele ja lasteaialastele¹⁸ (osana Kultuuriranitsa programmist).
- Muuseumide tegevuskeskkonna ajakohastamise ja ekspositsioonide uuendamise toetamine ning muuseumide poolt avalikkusele pakutavate teenuste kvaliteedi, sihistatuse ja kättesaadavuse parandamine.
- Muuseumide rahastussüsteemi muutmine ning asutaja ja omaniku ootuste sõnastamine muuseumidele.
- Muuseumivõrgustiku korrastamine. Ümberkorralduste ootel on Eesti Arhitektuurimuuseum, Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum, Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum, Tartu Kunstimuuseum ja Viljandi Muuseum.
- Kultuuriministeerium rakendab toetusmeedet Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra Finantsmehhanismi programmist „Kohalik areng ja vaesuse vähendamine“, mis seob kultuuripärandi teiste riiklike eesmärkidega (regionaalareng, elukeskkonna parandamine, energiatarbimise vähendamine, tööhõive ja kohalik ettevõtlusaktiivsus, kestlik areng), et saavutada suurem mõju ühiskonnas. Pilootprogrammi kaudu investeeritakse kuni 2024. aastani 3,3 miljonit eurot väikelinnade ajaloolistesse keskustesse, kus on muinsuskaitseala. Soodustatakse väikelinnade ajalooliste keskuste hoonestuse korrastamist ja kohandamist uutele funktsioonidele selleks, et linnakeskusi korrastada, tihendada ja elavdada ning atraktiivsemaks muuta.
- Muinsuskaitseamet koostab uue muinsuskaitsealade alusel uued kaitsekordad kõigile 12 muinsuskaitsealale. 2020. aastal alustati kaitsekordade uuendamist Pärnus, Kuressaares, Paldiskis, Tartus, Valgas ja Rebas; 2021. aastal alustati Rakveres, Võrus, Haapsalus, Lihulas, Viljandis ja Tallinnas. Protsessi käigus saab kaitsekorra ka uus loodav muinsuskaitseala Sillamäel.
- Kultuurimälestiste register vajab asendamist uue tänapäevase infosüsteemiga. Praeguse kultuurimälestiste registri mastaapne arendamine ei ole pikas perspektiivis enam mõistlik. Niisiis tuleb iganaanend ülesehitusega monoliitne infosüsteem asendada tänapäevase mikroteenustel põhineva infosüsteemiga. Arendusprojektile peab eelnema eelanalüüs, mis võiks toimuda 2023-2025. Arendusprojekti ennast planeerime alates 2026. Eesmärgid: ühtse infosüsteemi loomine (MuIS + Muinas) MuIS2 põhjal; haldus- ja arenduskulud vähenevad, kuna tegu ühe infosüsteemiga; mikroteenustel põhineva (nn modulaarse) infosüsteemi arendamine on oluliselt lihtsam ja paindlikum, kuna seda saab teha iseseisvate osade kaupa.

¹⁶ Tegevus eeldab lisarahastust.

¹⁷ Tegevus eeldab lisarahastust.

¹⁸ Tegevus eeldab lisarahastust.

Tegevus 2.2. Raamatukogupoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Raamatukogu on kestlik ja selle mitmekesine kogu on kättesaadav igale Eesti inimesele.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Rahulolu raamatukogude teenustega <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	Algtase määratakse 2023 aastal	Sihttase määratakse lähtuvalt algtasemest	Sihttase määratakse lähtuvalt algtasemest	Sihttase määratakse lähtuvalt algtasemest	Sihttase määratakse lähtuvalt algtasemest
0-19-aastaste lugejate arv <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	127300 (2021)	127000	126000	125000	125000
0-19-aastaste lugejate laenutuste arv (mln) <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	3,7 (2021)	3,6	3,6	3,5	3,5
Eesti 15-aastaste ja vanemate elanike osakaal, kes on külastanud raamatukogu <i>Allikas: Raamatukogude külastajate ja mittekülastajate uuring</i>	50% (2018)	50%	50%	50%	50%
Rahvaraamatukogutöötaja keskmise brutokuupalga suhe kõrgharidusega kultuuritöötajate keskmisesse brutokuupalka¹⁹ <i>Allikas: Rahandusministeerium ja Kultuuriministeerium</i>	78% (2021)	72,5%	73%	73%	73%

¹⁹ Rahandusministeerium: juhid-tippspetsialistid ja muud ametid - brutokuupalk, taandatud täistööajale / Kultuuriministeerium: kõrgharidusega töötaja kõrgharidust nõudval ametikohal miinimumpalk.

Kultuuriministeerium koordineerib Eesti raamatukoguvõrgu kui terviku arengut koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi ja teiste ministeeriumidega. Valdkonna poliitikakujundamisel on juhtiv roll Kultuuriministeeriumil. Riigi ülesanne on tagada raamatukoguteenuse vahendusel vaba juurdepääs informatsioonile, mis on kõikidele inimestele võrdselt kättesaadav. Eesti raamatukoguvõrgu moodustavad rahva-, kooli-, teadus- ja erialaraamatukogud ning Eesti Rahvusraamatukogu. 2020. aastal oli Eestis 871 raamatukogu (rahvaraamatukogud, kooliraamatukogud ja eriala- ja teadusraamatukogud). Kultuuriministeeriumi haldusalas on avalik-õiguslik Eesti Rahvusraamatukogu, millega alates 01.01.2023 liidetakse senise riigiasutuseks toimunud Eesti Hoiuraamatukogu.

Eesti raamatukogud teevad vaatamata eri ülesannetele ja valdkondlikule kuuluvusele tihedat koostööd, sest raamatukoguteenuse eesmärk on tagada kultuuriväärtuslike väljaannete säilimine, kujundada inimeste lugemisharjumusi, toetada elukestvat õpet ja tagada tänapäevane ligipääs informatsioonile, teadmistele ja kultuurile, et seeläbi aidata inimestel orienteeruda infoühiskonnas, teadlikumalt lugeda ning elus paremini hakkama saada.

Rahvaraamatukogude teenus on küll usaldusväärne ja mitmekülgne, kuid samas pole teenus killustatuse tõttu kasutajakeskne. Rahvaraamatukogude füüsiline keskkond pole inspireeriv ega atraktiivne, sest nende ruumid ja teenuste tehnoloogiline taristu on ajast maha jäänud ega meelita uusi (sh noori) lugejaid.

Alates aastast 2019 pole teavikute soetuse toetus tõusnud, samas on raamatukogudesse soetatavate väljaannete hinnad tõusnud. Kasvanud on ka lugejate ootus laenutada lisaks trükistele e-väljaandeid. 2018. aastal viis Eesti Rahvusraamatukogu läbi e-väljaannete laenutuskeskkonna ärianalüüsi ja 2020. aastal detailanalüüsi. Potentsiaalseid e-väljaannete lugejad üle Eesti on ärianalüüsi andmetel kokku 518 500 (61% kõigist lugejatest vastavalt läbiviidud ärianalüüsile), kellest aktiivseid lugejaid ca 300 000. Erilist tähelepanu vajab laste- ja noortekirjanduse ning lõimumise toetamiseks erinevate väljaannete (s.h e-väljaannete) valiku suurendamine.

Eesti Rahvusraamatukogu kui avalik-õigusliku asutuse ülesanne on Eestis ilmunud või Eesti kohta informatsiooni sisaldavate teavikute kogumine, alaliselt säilitamine ja kättesaadavaks tegemine, samuti raamatukogunduse ja sellega seotud valdkondade teadus- ja arendustegevus ning parlamendi- ja teadusraamatukogu ülesannete täitmine. Rahvusraamatukogu koordineerib ja nõustab Eesti raamatukogusid ning on oluline kultuurikeskus. Rahvusraamatukogu on ühtseks väljaannete säilituseksplaride keskuseks nii loovutajatele kui säilitajatele ja on Eestis ainus Eesti digitaalsete väljaannete säilitaja. Riiklikult olulist kultuuripärandit ehk ajaloo- ja kultuuriväärtuslikke väljaandeid (sõltumata nende vormist) on Rahvusraamatukogu kohustatud säilitama pikaajalist säilimist tagavates tingimustes. Pärandi säilitamine hõlmab ka tegevusi nagu hoidmine, konserveerimine, arhiveerimine, digiteerimine jms.

Alates 01.01.2023. on Rahvusraamatukogu ülesanneteks ka endised Hoiuraamatukogu ülesanded: säilitada üleriigilist vähekasutatavate võõrkeelsete trükiste hoiukogu, vahendada vahetuskogu teavikuid asutustele ja organisatsioonidele üle Eesti ning teenindada nägemispuudega ja selle temaatika vastu huvi tundvaid lugejaid. 2016. aasta autoriõiguse reformipaketi kohta koostatud Eesti seisukohtade kooskõlastamisel hindas Sotsiaalministeerium, et Eestis on nägemispuudega isikuid 7252 (kokku domineeriva puudena ja liitpuude koosseisus). Nimetatud sihtrühmale on praegu Eesti Pimedate Raamatukogust (lugejaid 2021. aastal 978) kättesaadav ainult väike osa Eesti Rahvusraamatukogu kogudes leiduvast uuemast eestikeelsest digiainesest.

Rahvaraamatukogud on kohaliku omavalitsuse asutused, mille tegevust toetab Kultuuriministeerium. Rahvaraamatukogude tööd reguleerib rahvaraamatukogu seadus ja koostööd koordineerivad Kultuuriministeeriumi juures tegutsev Rahvaraamatukogude Nõukogu, maakonnaraamatukogud, Eesti Rahvusraamatukogu, MTÜ Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing ning MTÜ Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsium.

Arenguvajadused

- Kogukonnad vajavad tänapäevaseid võimalusi lugemiseks, kooskäimiseks, huvitegevuseks, elukestvaks õppeks. Rahvaraamatukogude füüsilisse ruumi, infotehnoloogiasse (arvutitöökohad), tööprotsesside automatiseerimisse (väljaannete raadiosagedustuvastatavus, pakiautomaadid, laenutus- ja tagastusautomaadid jne) ja tehisintellekti juurutamisse (sh Kratid), investeerimine on vajalik, et kujundada raamatukogudest infoühiskonna arenevatele vajadustele vastavad atraktiivsed, inspireerivad ja ühistegevust soodustavad multifunktsionaalsed kultuuri- ja hariduskeskused. Need keskused saavad täita peamisi kogukonnakeskuse funktsioone, sh kultuurilisi, hariduslikke, sotsiaalseid. Vajadus on tegevusi (nt lihtsamatele päringutele vastamine) digitaliseerida, et jääks piisavalt aega tegeleda lugejatele suunatud tegevustega (nt laste lugemise edendamine, digipädevuste koolitused), mida tehnoloogiaga asendada ei saa.
- Raamatukogude keskkonnad ja nende tehnoloogiline mahajäämus ei võimalda toetada e-riigi teenuste pakkumist elanikele. Samas on viimased kriisid näidanud, et riik vajab oma teenuste pakkumisel suure potentsiaaliga ja efektiivselt toimivat teenusvõrgustikku, kuid raamatukogude tehnoloogia ja keskkonnad on ajakohastamata.
- Raamatukogude ökosüsteemis on puudu arenduskeskus, mille ülesanded oleks suurendada valdkonna võimekust ja algatada, koostada ning läbi viia suuremamahulisi projekte (nt raamatukogutarkvara, e-laenutus, „Raamatud liikuma“ jne) aga koordineerida ka lugemis- ja täienduskoolituse programme.
- Valdkonnas on kasutusel eri raamatukogusüsteemid ja tarkvaraplatvormid (nt kolm e-kataloogi – ESTER, URRAM ja RIKS), mis ei ole omavahel ühilduvad. Ükski praegusest kolmest Eestis kasutusel olevast raamatukogusüsteemist ei ole kestlik, sest nende vahendusel pakutavad teenused on killustatud ega vasta raamatukogude kasutajate ootustele. Samuti tähendab mitme süsteemi ülalpidamine kulude ebaefektiivset kasutamist ja erinevate tööprotsesside dubleerimist. Konsolideerides kolme raamatukogusüsteemi teenused ühte süsteemi arendatakse välja kasutajate ootustele ning raamatukoguteenuste kvaliteedi nõuetele vastav väljaannete kättesaadavuse võimekus. Ühine raamatukogusüsteem on vajalik, et tagada veebist kasutajasõbralik, kiire ja mugav juurdepääs Eesti raamatukogude ressursile. Selle haldamine peab toimuma nii lugejale kui töötajale süsteemis, mille ülalpidamine on konsolideeritud ja kuluefektiivne. Lõpeb andmete tootmise dubleerimine, säästetakse ca 2/3 täna kuluvast ressursist – personali kokkuhoid - ning hoitakse kokku infosüsteemide ülalpidamis- ja arenduskuludelt.

- Täna puudub üle-eestiline tasuta e-väljaannete laenutamise teenus ja kestlik e-väljaannete regionaalse soetuse toetus raamatukogudele. Teenus parandaks võrdset tasuta ligipääsu informatsioonile ühiskonnas, tõstaks raamatukogude teenuse regionaalset kättesaadavust ja kvaliteeti. Trükiste hinnatõus on vähendanud laste- ja noortekirjanduse soetamist raamatukogudesse ja seetõttu pole laste lugemise edendamiseks trükised piisavalt kättesaadavad. Seetõttu on oluline suurendada nii rahvaraamatukogude väljaannete soetuse toetust kui hakata toetama ka e-väljaannete kättesaadavust. Selleks on vajalik toetada teenuse keskkonna loomist ja arendamist, väljaannete litsentside soetust ning teenuse haldamiseks ja üleriigiliseks koordineerimiseks personali ülalpidamiskulusid. Toetuse suurendamine edendab lugemist ja eestikeelse kirjanduse väljaandmist ning kättesaadavust.
- Raamatukogutöötajate järelkasv ei ole piisav, palgatase ei ole motiveeriv, mistõttu ei ole süsteemi sisenemas piisavalt võimekaid noori spetsialiste. Raamatukogutöötajate erialasesse professionaalsesse arengusse ja täienduskoolitusse ei panustata piisavalt rahalisi vahendeid. Jätkusuutlikkuse tagamiseks tuleb kohaliku ja riikliku tasandi rahastamismudelid üle vaadata ja valdkonna spetsialistidele kindlustada motiveeriv töötasu ja mitmekülgne täiendõpe.
- Kultuurile ligipääsetavuse suurendamiseks tuleb parendada vaegnägijate lugemisvõimalusi, arendades Rahvusraamatukogu digitaalarhiivi DIGAR ja Eesti Pimedate Raamatukogu Veebiraamatukogu tehnilist koosvõimet.
- Eesti Hoiuraamatukogu (EHR) ja selle koosseisus oleva Eesti Pimedate Raamatukogu tegevuse ümberkorraldamine ning Eesti Rahvusraamatukogule EHR tegevuse üleandmine võimaldab sidustada hoidmise, säilitamise ja kättesaadavaks tegemise teenused kogu raamatukoguvõrgu toimimisega. Sarnaseid ülesandeid täitvate asutuste eraldiseisvana pidamine takistab teenuste innovatsiooni ja sidusust (nt teavikute pikaajaline säilitamine, väljaannete ringluse korraldamine, erivajadustega inimeste ligipääsetavus suuremale hulgale digikujul säilitatavale informatsioonile jne).

Programmiperioodi olulisimad tegevussuunad ja uued algatused:

- Rahvaraamatukogu seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste ajakohastamine. Rahvaraamatukogu roll ühiskonnas on muutunud. Uue seaduse eesmärk on luua rahvaraamatukogudele kesksete teenuste arendamist ja haldamist toetav keskus ja korraldada efektiivsemalt üle-riigilised koordineerimisülesanded, et tagada üle-eestiline väljaannete kiire, efektiivne ja võrdne kättesaadavus, trükiste laenutuse kasutajasõbralikkus, raamatukoguteenuse tänapäevane toimimine ja pädevad raamatukogutöötajad. Seadus peab andma omavalitsusele võimaluse rakendada uusi viise paindlikumaks koostööks teiste omavalitsustega ja arendada raamatukoguvõrku. Ümberkorraldused omavalitsuste tegevuses ja elanike riigisisene liikumine ning ümberasumine on toonud vajaduse muuta rahvaraamatukogude võrgu korraldust ja luua uusi koostöö- ning teenusmudeleid.
- Raamatukogude teenuskeskkonna ajakohastamiseks ja tehnoloogiliste vahendite soetamise ehk digitaliseerumise programmi rakendamine rahvaraamatukogudele. Selleks taotletakse riigieelarvest eelarvehahendeid ja uuendatakse toetusmeetme kriteeriumid. Innovatsiooni ja tehnoloogia toetusprogramm loob eeldused raamatukoguvõrgu ümberkorraldamiseks, parandab avaliku raamatukoguteenuse kvaliteeti, loob elanikele iseteeninduse võimalused ja suurendab informatsiooni regionaalset kättesaadavust.
- Raamatukogude digipöörde 2.0 läbiviimiseks algatatakse projektid, mis on tehnoloogiliselt uuenduslikud ja panustavad protsesside automatiseerimisse ning toetavad kasutajakeskseid teenuseid. Viiakse läbi raamatukogusüsteemi detailanalüüs (2022) ja hangitakse ühtne raamatukogusüsteem, mis on raamatukogude riiklike ülesannete korrastamise eelduseks. Luuakse automaatse märksõnastamise ja kataloogimise kratt, et tehisintellektiga automatiseerida digitaalsete väljaannete kirjeldamist, mis vähendab oluliselt käsitööd. Eesti Pimedate raamatukogu integreeritakse veebiraamatukogu e-laenutuskeskkonna teenusega, et vähendada erinevaid teenuskeskkondi. Viiakse läbi ärianalüüsid "Raamatukogu juhtimistöölaud" ja "Minu raamatukogu", et automatiseerida raamatukogude andmete kogumist ning leida lahendus raamatukoguteenuste kasutamiseks ühelt platvormilt.
- Jätksuutliku ühtse e-väljaannete laenusteenuse väljaarendamine kõigile Eesti raamatukogudele ja nende lugejatele. E-väljaannete laenusteenuse käivitamisega kasvab regionaalne informatsiooni kättesaadavus ning raamatukoguteenuse üldine kvaliteet kogu Eesti elanikkonnale, sh väljaspool Eestit.
- Eesti Rahvusraamatukogu hoone renoveerimine, et pakkuda kasutajatele mitmekülgseid teenuseid ja tagada nii inimeste kui kultuuri- ja ajaloovärtusega säilitatavate väljaannete (sh digitaalsete) nõuetekohane turvalisus. Eesmärk on olemasolevate funktsioonide (raamatukogu kui töö- ja õpikeskkond, Eesti väljaannete pikaajaline säilitaja ja kultuurikeskus) arengu ja jätkusuutlikkuse tagamine. Lisanduvad tänapäeva raamatukogule kui õpikeskkonnale ja kultuurikeskusele vajalikud funktsioonid. Rahvusraamatukogu renoveerimise käigus paigutub ka Rahvusarhiivi Tallinna osakonna ja Eesti Hoiuraamatukogu Eesti Pimedate Raamatukogu tegevus Rahvusraamatukogu hoonesse, mis toetab riigivalitsemise reformi sihte. Kahe asutuse tegevuse ja ühe olulise teenuse ühitamisega Tallinnas saavutatakse mõjusam ja tõhusam riigi ülesannete täitmine, kvaliteetsem avalike teenuste pakkumine ja paindlikum töökorraldus.
- Eesti Rahvusraamatukogu äriteenuste taristu haldamine ja asendamine²⁰.

---

²⁰ Tegevus eeldab lisarahastust.

- Eesti Rahvusraamatukogu innovatsiooniprojekt „Raamatud liikuma“ e „Minu raamatukogu (MIRKO)“ rakendamine. Projekti finantseeritakse EAS innovatsiooni edendavate hangete programmist ning selle raames luuakse kaasaegne tsentraalselt toimiv logistikateenus teavikute kättetoimetamiseks lugejatele, täiendavalt on vajalikud vahendid omafinantseeringuks. Tegevus suurendab soetatud väljaannete eksemplaride kasutust üle Eesti ja lugejani hakkab huvipakkuv raamatukogu raamat jõudma mugavalt ja kiirelt. Suureneb soetatud raamatute ringlus ja väljaannete kättesaadavus.
- Käivitatakse raamatukogude innovatsioonifond (2023. a 0,5 mln eurot aastas).

Tegevus 2.3. Rahvakultuuripoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Rahvakultuurivaldkond on mitmekesine, elanikkonnale kättesaadav ning kestlik.

Tegevuse määdikud

Möödiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Laulu- ja tantsupeole pürgivate kollektiivide arv: noorte laulupeol / noorte tantsupeol²¹ <i>Allikas: Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutus</i>	826/538 (2017)	800 / 500	-	-	-
Laulu- ja tantsupeole pürgivate kollektiivide arv: üldlaulupeol/ üldtantsupeol²² <i>Allikas: Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutus</i>	1001/699 (2019)	-	-	950 / 650	-
Vaimse kultuuripärandi kannete arv Eesti nimistus <i>Allikas: Eesti Rahvakultuuri Keskus</i>	196	214	226	238	250
7- 26-aastaste laste ja noorte suhtarv rahvakultuuri harrastajate üldarvust <i>Allikas: Eesti Rahvakultuuri Keskus</i>	59,38%	58%	58%	59%	59%

²¹ Näitaja tuuakse välja aasta kohta, millal vastav sündmus toimub.

²² Vt eelmine märkus

Harrastuskollektiivide juhendajate, käsitöövaldkonnas tegutsejate, kultuurikorraldajate (rahvakultuuri valdkonnas) kutsequalifikatsiooniga inimeste arv <i>Allikas: SA Kutsekoda</i>	1767	1800	1830	1850	1870
--	------	------	------	------	------

Riigi ülesanne on tagada vaimse kultuuripärandi väärtustamine, hoidmine ja arendamine, nagu ka laulu- ja tantsupeotraditsiooni jätkusuutlikkus. Rahvakultuuri valdkonna üle-eestilisi tegevusi juhivad või koordineerivad Eesti Rahvakultuuri Keskus, Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA, Võru Instituut ning riigi partneritena seitse valdkondlikku rahvakultuuri keskseltsi.

Kultuuriministerium on loonud kogukondade toetuseks piirkondlikud toetusmeetmed, mida praegu on seitse. Lisaks toetatakse toetusmeetmete kaudu muudki olulisi vaimse kultuuripärandiga seotud tegevusi ja väiksemaid valdkondlikke või piirkondlikke institutsioone. Alates 2010. aastast on avatud Eesti oma vaimse kultuuripärandi nimistu, kuhu kogukonnad saavad esitada enam kui kahe inimpõlve vanuseid elavaid traditsioone, kombeid ja tavasid. 2022. aasta alguse seisuga on nimistus 116 kultuurinähtuse kannet.

Rahvakultuuri valdkonna toetajad on ka Eesti Kultuurkapitali rahvakultuuri sihtkapital ja maakondlikud ekspertgrupid.

Rahvakultuuri valdkonna riiklik kompetentsikeskus on Eesti Rahvakultuuri Keskus, kes koondab erialast informatsiooni, teeb koolitusi ning nõustab ja toetab rahvakultuuriga tegelevaid organisatsioone ja inimesi.

Eesti Rahvakultuuri Keskuse heaks töötab igas maakonnas rahvakultuurispetsialist, kelle peamised ülesanded on hallata rahvakultuurivaldkonda ja kureerida üleriigilisi rahvakultuuriüritusi (laulu- ja tantsupeod, folkloorifestivalid).

Eesti Rahvakultuuri Keskuse olulisemad ülesanded on:

- pidada rahvakultuuri valdkondlikku andmekogu;
- hallata Eesti vaimse kultuuripärandi nimistut, võttes aluseks UNESCO vaimse kultuuripärandi kaitse konventsiooni, millega Eesti ühines 2006. aastal;
- korraldada rahvakultuuri toetusmeetmete taotlusvoore, mida rahastab Kultuuriministerium;
- korraldada koolitusi ja kursusi rahvakultuuri vallas.

Laulu- ja tantsupidude traditsioon on kantud UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja. Laulu- ja tantsupidusid korraldab Kultuuriministeriumi asutatud sihtasutus Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA (ELTSA). ELT SA on ka laulu- ja tantsupeo protsessis osalevate kollektiivide toetusmeetme rakendusasutus.

Võru Instituut on 1995. aastal Kultuuriministeriumi juurde loodud teadus- ja arendusasutus (riigiasutus). Instituudi tegemised puudutavad peamiselt ajaloolist Võrumaad ja aitavad elus hoida võrukestele omast keelt ja kultuuri.

Kuigi üleriikliku laulu- ja tantsupeo vastu on väga suur huvi, puudub siiani süsteemne vaade liikumise elujõulisuse tagamiseks.

Olukorra täpseks kaardistamiseks viisid Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA, Eesti Kooriühing ning Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Selts Mõttekoda Praxis abiga ja Kultuuriministeeriumi toetusel läbi uuringu, et saada ülevaade kollektiivide ja kollektiivjuhtide reaalsest majanduslikust olukorrast ning sotsiaalsetest garantiidest. Uuringu tulemused kinnitasid, et kollektiivide juhendajad on sageli alatasustatud ning neil ei ole võimalik põhitööna juhendamisele keskenduda isegi siis, kui selleks on soov ja vajalik ettevalmistus.

Eeltoodud probleemide lahendusena käivitati 2021. aastal laulu- ja tantsupeoliikumises osalevate kollektiivide juhendajate tööjõukulude toetusmeede, mille rakendusasutuseks on Eesti Rahvakultuuri Keskus.

2021. aastal koostati Kultuuriministeeriumis analüüs laulu- ja tantsupeo kestlikkuse tagamiseks, mis võeti teadmiseks Vabariigi Valitsuse poolt kabineti istungil. Analüüsist lähtuvalt on Kultuuriministeerium 2022. aastal loomas vastavat tegevuskava.

Arenguvajadused

- Üheks olulisemaks arenguvajaduseks rahvakultuuri valdkonnas on ühtse andmekogu loomine. Selleks, et hinnata valdkonnas toimuvaid protsesse, saada statistilisi näitajaid ning teostada valdkondlikke analüüse on vaja luua kaasaegne rahvakultuuri register. Eesmärk on Rahvakultuuri Keskuse andmekogu ja ELTSA registri ühildamine kaasaegseks andmekoguks. Uue lahenduse eesmärk on vältida andmete dubleerimist ning anda võimalus andmete sisestajatele teha seda vaid ühes kohas.
- Laulu- ja tantsupidu vajab tänapäevaselt korrastatud ja heade tingimustega taristut nii esinejatele kui ka publikule Tallinna lauluväljakul. Kultuuriministeerium teeb taristute korrastamisel jätkuvat koostööd Tallinna Linnavalitsusega.

Programmiperioodi olulisimad tegevussuunad ja uued algatused:

- Juhendajatele suunatud riikliku palgatoetussüsteemi arendamine lähtuvalt esimeste aastate tagasisidest ja praktikast. Laulu- ja tantsupeo protsessis osalevate kollektiivjuhtide palgatoetussüsteemiga aitame parandada kollektiivjuhtide tasustamise põhimõtteid üle-riigiliselt.
- Tõhustamiseks erinevate osapoolte koostööd laulu ja tantsupeo korraldamisel, töötame koos partneritega välja tegevuskava peo jätkusuutlikkuse tagamiseks ning vastutuse ja rollide jagamiseks. Valdtkonnas tuleb parendada koostööd kohalike omavalitsustega, kes on samuti laulu- ja tantsupeo protsessi toetajad, vabakonnaga, koolide ja teiste ministeeriumitega
- Rahvakultuuri andmekogu ja ELT SA registri ühildamine ja uuendamine, sh juriidiliste aluste väljatöötamine.
- Jätkatakse koostöös Tallinna linnaga Tallinna Lauluväljaku tuleviku kujundamist.
- Valmistatakse ette 2023. toimuvat XIII noorte laulu- ja tantsupidu ning 2025. aastal toimuvat XXVIII laulupidu ja XXI tantsupidu.

Meede 3. Kultuuri valdkondadeülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine

Éesmärk: Kultuuri, sh loomeettevõtluse, toetamise ja loomepotentsiaali rakendamise kaudu on loodud eeldused Eesti konkurentsivõime kasvuks ja tutvustamiseks maailmas.

Meetme mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Loomemajanduse sektoris loodud lisandväärtus töötaja kohta <i>Allikas: Eesti loomemajanduse olukorra uuring ja kaardistus</i>	23 000 (2019)	24 000 ²³	-	-	-
Digitaalse kultuuripärandi osakaal kogude suurusest, % <i>Allikas: Andmekogud DIGAR ja MuS</i>	38% (2021)	40	41	42	43

Kuni 2022. a lõpuni toetatakse loomeettevõtete konkurentsivõime tõstmist ja loomemajanduse potentsiaali sidumist ülejäänud majandusega Euroopa Liidu finantsperioodi 2014–2020 struktuurivahendite loomemajanduse arendamise meetmest, mis koosneb seitsmest tegevusest ja mille rakendusüksus ja elluviija on Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS). Lisaks panustab Kultuuriministeerium valdkonna arengusse mitmesuguste riigisiseste tegevus- ja projektitoetustega, mis on suunatud tugiteenuste pakkumiseks valdkondlike arenduskeskuste ja loomemajanduse valdkonnas tegutsevate organisatsioonide kaudu. Aastatel 2015-2022 rakendatud loomemajanduse arendamise meetme eesmärk oli siduda kultuuri- ja loomevaldkondades olevat potentsiaali ettevõtlusega, soodustada uute ambitsioonikate ärimudelitega ettevõtete juurdekasvu, tõsta valdkonna ekspordivõimekust ning luua teistele majandussektoritele loomemajandussektori kaasamise kaudu lisandväärtust ärimudelite, toodete ja teenuste ning müügi ja turunduse arendamisel. Loomemajandusala teadlikkuse kasvatamise, teadmiste ja oskuste arendamise ning loome- ja teiste majandusvaldkondade vaheliste suurprojektide elluviimise kaudu luuakse eeldused eelnimetatud eesmärkide saavutamiseks.

EL 2021-2027 finantsperioodil on loomemajanduse arendamine rakenduskava vastava prioriteetse suuna „Nutikam Eesti“ alaeesmärgi „VKEdes kestliku majanduskasvu ja konkurentsivõime tõhustamine ning VKEdes töökohtade loomine, mh tootlike investeeringute kaudu“ all. Vastava meetme töötab Kultuuriministeerium välja 2022. a jooksul koostöös EASi ja Kredexi ühendasutuse, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning teiste asjassepuutuvate ministeeriumide ja partneritega. Meetme eesmärk on tõsta kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate ettevõtjate ja organisatsioonide ettevõtlus- ja juhtimissuutlikkust, rahvusvahelist konkurentsivõimet ning suurendada sektori innovatsioonivõimekust ja valmisolekut erainvesteeringute kaasamiseks. Meetme elluviimise tulemusena saab rahalist ja mitterahalist abi kokku 1 000 kultuuri- ja loomesektoris tegutsevat VKEd ning selle tulemusena peaks kasvama nende lisandväärtus töötaja kohta.

²³ Selgub 2026. a valmiva uuringu ja kaardistusega.

EL 2021-2027 finantsperioodil rakendatava meetme peamiseks sihtgrupiks on kultuuri- ja loomesektoris tegutsevad kasvuvõimelised VKEd. Kavandatavas meetmes on neli tegevussuunda: kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate ambitsioonikate VKEde arenguplaanide toetamine ja kasvupotentsiaaliga ettevõtete ekspordivõimekuse suurendamine; sektori arengut toetavate tugiteenuste (inkubatsiooni-, kiirendi- ja arendusteenused) pakkumine; sektori sisese ja sektorite ülese koostöö soodustamine; loomemajandusalase teadlikkuse kasvatamine ja teadmiste ning oskuste arendamine.

Kultuuriministeeriumi ülesanne on edendada ja toetada Eesti kultuuri rahvusvahelistumist, arendada riikidevahelisi kultuurisuhteid ja -diplomaatiat, osaleda kultuuripoliitikate kujundamisel rahvusvahelistes organisatsioonides ning ka toetada eelpool nimetatud eesmärke elluviivaid valdkondlikke arenduskeskusi. Eestil on ligi 50 kultuurikoostöölepet ja ühist programmi riikidega üle maailma. Samuti osaleb Eesti ligi 17 rahvusvahelises organisatsioonis, foorumis või koostööprogrammis.

Kultuuri rahvusvahelistumise oluline lüli on Eesti saatkondades tegutsev kultuuriesindajate võrgustik, kelle ülesanne on aidata Eesti loovisikutel, kollektiividel, loomeettevõtetel ja kultuuriorganisatsioonidel jõuda rahvusvahelisele areenile, toetada tugevaid rahvusvahelistumise võimekusega tegijaid ning tutvustada nende tegevuste kaudu Eestit ja Eesti kultuuri maailmas. Erinevate saatkondade juures tegutsevad kokku seitse kultuuriesindajat: Moskvas, Helsingis, Berliinis, Brüsselis, Pariisis, Londonis, New Yorgis. Lisaks kultuuriesindajatele tutvustavad Eesti kultuuri maailmale Eesti Instituudi esindused Budapestis ja Helsingis ja Stockholmis. Kultuuri rahvusvahelistumisel on oluline koostöö teistegi ametkondadega.

Nii „Kultuur 2020“, „Kultuuri arengukava 2021-2030“ kui ka teised arengukavad on seadnud eesmärgiks väärtusliku ja suure kasutajate huviga kultuuripärandi digiteerimise ja vajaduse tagada digitaalse kultuuripärandi kättesaadavus ja pikaajaline säilivus.

Tegevus 3.1. Kultuurivaldkonna digitaliseerimine

Eesmärk: Kultuuri kättesaadavus ja rahvusvaheline konkurentsivõimelisus on suurenenud.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Pikaajalise säilimise digitaalarhiivide maht (TB) <i>Allikas: Rahvusraamatukogu, Rahvusarhiivi, MulSi ja ERRi digitaalarhiiv</i>	8202,8 (2021)	17012	18920	20840	22 700

Riigi hallatavates mäluasutustes on kokku üle 900 miljoni Eesti kultuuri jaoks olulise pärandi objekti, mis vääri digiteerimist. Kultuuripärandit digiteerivad asutused lähtuvad töövoo planeerimisel oma ressursist ja konkreetse asutuse kollektsioonide vastu üles näidatud huvist. „Kultuuripärandi digiteerimine 2018–2023“ tegevuskavaga seati riigi üldised prioriteedid kultuuripärandi digiteerimisel ning pandi alus valdkondade vahelisele koostööle. Tegevuskava eesmärk on teha 2023. aastaks digitaalselt kättesaadavaks kolmandik Eesti mäluasutustes talletatavast kultuuripärandist ning uuendada mäluasutuste digitaalse

pikaajalise säilitamise taristut. Laialdane valdkondadeüleline koordineeritud ja rahvusvahelistele standarditele tuginev digiteerimine aitab vältida digiteerimise ja pikaajalise digitaalse säilitamise dubleerimist, toetab koostööd ja töövoogude optimeerimist.

Tegevuskava pani aluse tugevale valdkondadevahelisele koostööle kultuuripärandi digiteerimisel, kättesaadavaks tegemisel ja pikaajalisel säilitamisel. Ühiselt panustades on massdigiteerimisega saavutatud ressursisääst ning dubleerimine on viidud miinimumini. Tegevuskava osaks on 13 digiteerimisprojekti, millest kaks esimest – dokumentide ja esemete digiteerimine – on edukalt lõppenud. Ülejäänud dokumentide, trükiste, esemete, fotode ja filmide digiteerimisprojektid lõppevad 2022. ja 2023. aasta jooksul. Digiteeritud pärand saab kõigile huvilistele kättesaadavaks läbi valdkondlike digitaalarhiivide ja portaalide.

Tegevuskava raames on läbi viidud kaks väga olulist analüüsi: „Pikaajalise säilitamise infosüsteemi ärianalüüs“ ja „Digitaalse kultuuripärandi kättesaadavaks tegemise analüüs“. Eesti Rahvusraamatukogu on arendamas üleriigilist e-laenutuse lahendust, Muinsuskaitseamet koostöös Registrate ja Infosüsteemide Keskusega on arendamas muuseumide infosüsteem MulS ning Eesti Rahvusringhääling ja Rahvusarhiiv peegeldavad teises geograafilises asukohas lindirobotitel paiknevaid arhiive.

Tegevuskava raames digiteeritud kultuuripärandit on võimalik taas- ja ristkasutada nii äriks kui ka mitteäriks eesmärkidel, luues kasutusvõimalusi eri valdkondades ning digitaliseerides teenuseid – alates meedia- ja mängusektorist, loomemajandusest (nt disain, käsitöö), turismist (nt liitreaalsuse rakendused) ning lõpetades hariduse ja teadusega (õppetöö, teadus- ja uurimistegevusega seotud infosisu, innovaatiliste haridusrakenduste, digiõpikute jms teostamine, kultuuriajaloo uurimine uute digitaalsete meetoditega), mis omakorda suurendab kasutajate rahulolu erinevate (e-)teenustega ning tõstab Eesti konkurentsivõimelisust.

Digiteerimine on üks paremaid ja osadel juhtudel ka ainuke vahend tagamaks, et pärand on säilitatud selleks kõige sobivamate vahenditega ning tehtud kättesaadavaks võimalikult paljudele. Digitaalse kultuuripärandi koordineeritud pikaajaline säilitamine, sh väljaspool Eestit on eriti oluline Eesti kultuuri säilimiseks julgeolekukriisides või õnnetuste puhul. Praegu kõiki pärandivaldkondi terviklikult haarav digisisu Eestis puudub.

Uue ja aina olulisemana teemana tuleb ka Eestil asuda tegelema 3D digiteerimise teemaga lähtuvalt sellekohastest Euroopa Komisjoni soovitustest, mis seab ka konkreetsed eesmärgid kultuuripärandi, sh ehituspärandi digiteerimiseks 3D formaadis. 3D digiteerimine võimaldab kultuuripärandit oluliselt paremini dokumenteerida, säilitada, tutvustada ja uurida, kuid seni on selline digiteerimine Eestis toimunud mittedistsiooniliselt ning selle digiteerimine ja hoiustamine vajab olulist täiendavat rahastust.

Arenguvajadused

- Elluviimisel on „Kultuuripärandi digiteerimine 2018-2023“ tegevuskava digiteerimisprojektid, kuid hetkel puudub üleriigiline plaan ja visioon kultuuripärandi valdkondadeüleseks koordineeritud digiteerimiseks alates 2024. aastast. Väljaspool tegevuskava sõltub kultuuripärandi digiteerimine suuresti asutuse ressursidest ja kasutajate tellimustest ning see võib tekitada olukorra, kus digiteerimine on killustunud, esineb dubleerimist ja ressursside ebaefektiivset kasutamist. Uue tegevuskava loomine aitab ressursisäästlikult digiteerida erinevate valdkondade kultuuripärandit tervikuna sarnasest ajaperioodist ning teha Eesti mäluasutuste kogudes olevast kultuuripärandist digitaalselt kättesaadavaks 2023. aastaks 33% ning 2029. aastaks 45%.

- Täna puudub tänapäevane ja kasutajate vajadustele vastav lahendus mäluasutuste üleselt digitaalse sisu koondamiseks. Digitaalne kultuuripärand on kättesaadav killustatult väga paljudest erinevatest portaalidest. Andmete kvaliteet on ebaühtlane ja kasutusel on erinevad standardid. Digitaalne kultuuripärand peab olema kasutajate vajadusi ning soove arvestades lihtsasti ligipääsetav ja kasutatav.
- Lahendamata on digitaalse kultuuripärandi pikaajaline säilitamine. 2018. aastal viis Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium läbi pikaajalise säilitamise arhitektuuri ärianalüüsi. Analüüsist selgus, et pikaajalise säilitamise tingimustele vastavad vaid kaks mäluasutust (Rahvusarhiiv ja Eesti Rahvusraamatukogu) ja üks süsteem (Muuseumide Infosüsteem MulS).
- 3D digiteerimise vajaduste täpseks hindamiseks ja tegevuste planeerimiseks on vaja läbi viia 3D digiteerimise võimekuse ja ohuhinnangu analüüs, et selgitada välja ohustatust põhjustavad tegurid ning anda lähtuvalt hinnang igale mälestisele ja museaalile. Kuigi mõningate mälestiste ja museaalide puhul on ohustatus selgelt teada, on kogu ülevaate saamiseks vaja täiendavat infot.

Programmiperioodi olulisimad tegevussuunad ja uued algatused:

- „Kultuuripärandi digiteerimine 2018–2023“ tegevuskava elluviimine, eesmärgiga teha 2023. aastaks digitaalselt kättesaadavaks kolmandik ehk 33% Eesti mäluasutustes talletatavast kultuuripärandist ning uuendada mäluasutuste info hoidmise taristut.
- Digitaalse kultuuripärandi kättesaadavuse infosüsteemi analüüsi tulemustele toetudes mäluasutuste ülese kultuuripärandi kättesaadavuse parandamine. Fookuses peavad olema digitaalse kultuuripärandi kasutajate ja mittekasutajate ootused ning vajadused.
- Digitaalse kultuuripärandi pikaajalise säilitamise teenuse korrastamine. Ettepanekud pikajalise säilitamise korraldamiseks ja rahastamiseks teeb kultuuriministri nõuandev kogu - Digitaalse Kultuuripärandi Nõukogu.
- Mäluasutuste ühiste ontoloogiate loomise, kasutajate kaasamise, digitaalsete kättesaadavuse laiendamise, andmete kvaliteedi parandamise, ehituspärandi ja fotopärandi digiteerimisvajaduse ja -võimekuse analüüsimine.
- Kultuuripärandi digitegevuskava 2.0 ettevalmistamine ja elluviimine, eesmärgiga teha 2029. aastaks digitaalselt kättesaadavaks 45% Eesti mäluasutustes talletatavast kultuuripärandist, parandada digitaalse kultuuripärandi kättesaadavust kasutades innovaatilisi lahendusi ja tehnoloogiaid ning jätkata mäluasutuste koostööd pikaajalise digitaalse säilitamise taristu arendamisel. Lisaks dokumendi-, trükise-, eseme-, foto- ja filmipärandi 2D digiteerimisele alustatakse koordineeritult ka eseme- ja ehituspärandi 3D digiteerimist.

Tegevus 3.2. Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise edendamine

Eesmärk: Aidata kaasa Eesti tutvustamisele, kultuuridiplomaatia edendamisele ja Eesti kultuuri rahvusvahelistumisele, samuti aidata kaasa Eesti aktiivsele osalemisele rahvusvahelistes organisatsioonides ja Eesti huvide kaitsele.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (206)
Eesti kultuuri rahvusvaheline haare, riikide arv <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	25 (2021)	25	25	25	25
Eesti aktiivne osalus rahvusvahelistes organisatsioonides poliitikate kujundamisel ja vastavus Eesti huvidele <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	Eesti huvid on kaitstud (2021)	Eesti huvid on kaitstud	Eesti huvid on kaitstud	Eesti huvid on kaitstud	Eesti huvid on kaitstud

Eestis on kultuurivaldkonna välissuunalise suhtluse peamised koordineerijad ja toetuste andjad Kultuuriministeerium, Eesti Kultuurkapital, Haridus- ja Teadusministeerium, Välisministeerium ja Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, aga koordineerijatena ka kultuurivaldkonna arenduskeskused.

Rahvusvaheliste projektide jaoks annab riik toetusi nii taotlusvooru kaudu kui ka otsetoetusi valdkondlikele arenduskeskustele, toetades projekte, mis soodustavad Eesti kultuuri rahvusvahelistumist ja kultuuriekspordi, Eesti tutvustamist maailmas kultuuri kaudu ja võimaluste loomist Eesti loovisikutele. Lisaks kaasrahastab Kultuuriministeerium Euroopa Liidu kultuuriprogrammis osalevaid Eesti projekte. Euroopa Liidu programmi „Loov Euroopa“ rakendamiseks sõlmitakse lepinguid Euroopa Komisjoniga ja programmi Eesti infopunktidega.

Kultuuriministeeriumi koosseisus on eraldi üksusena UNESCO ERK, mille peamisteks ülesanneteks koordinaatsioon UNESCO ja Eestis organisatsiooni tegevusega seotud organisatsioonide, asutuste ning isikute vahel. Eesmärk on ka luua võimalused Eesti haridus-, teadus- ja kultuuriküsimustest huvitatud asutustele olla UNESCO tööga seotud.

Arenguvajadused

- Kultuuriministeeriumi kultuuri rahvusvahelistumise ja multilateraalse rahvusvahelise koostöö põhimõtete rakendamine ja vajadusel ajakohastamine. Välissuhtluse rahastamise aspektid on vaja analüüsida hiljemalt 2022. aastal, et kultuuri rahvusvahelistumisele paremini ja täpsemalt sihitatult kaasa aidata. Analüüs hõlmab rahvusvaheliste projektide toetamise põhimõtteid, sh taotlusvooru „Eesti kultuur maailmas“, riikidevaheliste kultuurikoostöölepete, kultuuriesindajate projektide ning ministeeriumi haldusala asutuste rahvusvahelistumise rahastamist ning vastavate protsesside korrastamist.
- Kultuuriministeeriumi praktilisest välissuhtlusest tulenevalt on 2022. aastal vajadus analüüsida ning teha ettepanekud kultuuriesindajate võrgustiku laiendamiseks. Hoogustunud koostöö ja süvendatud kontaktide loomise vajadus Põhjamaadega eeldab võimaluse korral kultuuriesindaja koha loomist Rootsi (Stockholmi).

- Euroopa Liidu „Loov Euroopa“ projektide riigipoolse kaasrahastamise võimalused vajavad parandamist. 2020. aastal lõppenud Euroopa Liidu eelarveperiood kinnitab, et Eesti kultuurivaldkonna organisatsioonid on muutunud tõhusamaks ja rahvusvaheliselt hinnatud professionaalideks, tänu millele nad osalevad "Loova Euroopa" kultuuri alaprogrammi projektides partnerite ja projektijuhtidena. Kaasrahastuse toetus riigilt toimib edukalt, kuid projektide arvu pidev kasv (sh juhtpartnerid) on jätnud eraldatavad summad ebapiisavaks, sest taotlusvooru eelarve maht eelarveperioodil ei ole tõusnud. Kui seniajani saab rahvusvahelises konkurentsisis sõelale jäänud projekte toetada keskmiselt 40% ulatuses toetussummast, siis tulevikus võiks toetuse määr olla 60%.

Programmiperioodi olulisimad tegevussuunad ja uued algatused:

- Jätkeb välissuhtluse alase koostöö ja tegevuste, sh teabevahetuse korraldamine ja koordineerimine.
- Koostöös Välisministeeriumiga rahvuskaaslaste sideme hoidmine ja loomine Eestiga kultuuri kaudu.
- Jätkeb Eesti kultuuri rahvusvahelistumisele ja tutvustamisele kaasa aitamine taotlusvoorude ja kultuuriprojektide kaudu.
- Jätkeb 2024. aasta Euroopa kultuuripealinna Tartu programmi toimumise rahastamisele kaasa aitamine ja korraldustöö toetamine.
- Jätkeb kaasaaitamine Eesti aktiivsele osalusele rahvusvahelistes organisatsioonides ning Eesti huvide kaitsele.

Tegevus 3.3. Loomemajanduspoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Ettevõtete lisandväärtus ja ekspordisuutlikkus on suurenenud.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Rahalist ja mitterahalist abi saanud ettevõtete arv (kumulatiivne 2014-2023) <i>Allikas: EISA, register</i>	3909 (2021)	3950/400 ²⁴	50	250	500

²⁴ Esimene näitaja on EL finantsvahendite perioodi 2014-2020 meetme osas (rakendatakse kuni 2023), teine näitaja EL finantsvahendite perioodi 2021-2027 meetme osas.

Loomemajandus on majandusvaldkond, mis põhineb individuaalsel ja kollektiivsel loovusel, oskustel ja andel, on võimeline looma heaolu ja töökohti intellektuaalse omandi loomise ja peamise müügiargumendina kasutamise kaudu ning kus loovisikud on protsessides kesksel kohal. Loomemajanduse arendamise poliitikat kujundab Kultuuriministeerium koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga ja vastavad meetmed tuginevad „Eesti ettevõtluse kasvustrateegiale 2014–2020“, „Kultuuri arengukavale 2021–2030“, „Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse (TAIE) arengukavale 2021–2035“ ning ühtekuuluvuspoliitika fondide 2014–2020 ja 2021–2027 rakenduskavadele. Loomemajanduse arendamise meetme rakendusüksus ja elluviija on EAS, mis alates 2022. aastast tegutseb EASi ja Kredexi ühendamise tulemusena Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse nime all.

Loomemajanduse sektorit kaardistatakse 4-aastase intervalliga. Viimase, 2022. aasta kevadel valminud Eesti loomemajanduse olukorra viienda uuringu ja kaardistuse kohaselt oli Eesti loomemajanduse sektoris 2019. aasta andmetel 28,3 tuhat töötajat (4,2% Eesti töötavast rahvastikust) ning sektoris tegutses 10 705 ettevõtet ja asutust (11,2% Eesti ettevõtete üldarvust). Loomemajanduse ettevõtete ja asutuste kogutulu oli 1,86 miljardit eurot (2,6% Eesti ettevõtete müügitulust), millest eksporditulu moodustas 410,8 miljonit eurot (22% kogutulust). Loomemajanduse sektoris toodetud lisandväärtus oli 2019. aastal 606,5 miljonit eurot ja see moodustas 2,2% Eestis toodetud SKP-st (27 693 miljonit eurot).

Sektoris tervikuna on ettevõtlikkusteadlikkus ja -aktiivsus kasvanud, äri- ja tegevusmudelid on korrastunud, kuid endiselt tegutsetakse ettevõtluses paljudel juhtudel MTÜ-na, tulud kaetakse kuludega ja kasum on väike või puudub. 40% ettevõtetest ja MTÜ-dest, kel on majandustegevus, ei kajasta töötajaid. Samas majandustegevuse aruandlus on paranenud, mis võimaldab saada täpsemat ülevaadet sektori lisandväärtusest töötaja kohta ning tulust ettevõtte ja töötaja kohta. Võrreldes 2015. aastaga on tulu töötaja kohta kasvanud 48%. 2019. aastal oli loomemajanduse sektoris lisandväärtus töötaja kohta 23 000 eurot. Jätkuvalt on väga oluline ekspordipotentsiaali suurendamine ja ekspordi- ning innovatsioonivõimekuse järjepidev arendamine. Siinjuures tuleb eristada sektoris tegutsevate isikute, ettevõtete ja organisatsioonide eesmärke. Sektori kaardistuse raames 2021. aastal läbi viidud küsitlusest ilmnes, et 28% loomeettevõtjatest näeb enda rolli eelkõige Eesti riigile tuntuks ja kuvandi loojatena, ligikaudu 70%-l vastanutest olid esikohal ärilised eesmärgid.

Arenguvajadused

- Kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate loovisikute, loomeettevõtjate ja organisatsioonide suutlikkus muutlikes oludes toime tulla ja võimekus turutingimustes iseseisvalt tulu teenida on teguriteks, mis aitavad tagada elujõulist, avatud ja mitmekesist kultuuriruumi ning suurendada sektori sotsiaalmajanduslikku mõju. Seega kaasneb vajadus kaasajastada ja muuta seniseid äri- ja tegevusmudeleid, arendada ettevõtet või organisatsiooni tervikuna, tegeleda pidevalt toote- ja teenusearendusega ning kasutada uudeid tehnoloogiaid ja IT lahendusi.
- Projektipõhine rahastus soosib ettevõtete ja organisatsioonide lühiajalisust, finantsvõimekus on madal ja investoritele ning kaasrahastajatele seega mitteatraktiivne. Ettevõtete ja organisatsioonide kestlikkuse ning finantsvõimekuse tagamiseks peab kogu kultuuri- ja loomesektori valmisolek erinevate finantsinstrumentide (sh garantiimeetmete) kasutamiseks ja erainvesteeringute kaasamiseks suurenema.
- Sektori konkurentsivõime suurendamiseks nii sise- kui välisurul on vajalik ettevõtete ja organisatsioonide süsteemne ja järjepidev koostöö ning valmisolek teha strateegilist koostööd teiste sektorite ettevõtete ja organisatsioonidega. Eesti toodete ja teenuste ekspordile aitab kaasa riigi parem tuntus maailmas ja positiivne kuvand ning selles on kultuuri- ja loomesektoris tegutsejatel kanda muuhulgas strateegiline oluline roll.

- Ettevõtlusega alustamise tugisüsteem toimib, kuid juba tegutsevate loomeettevõtete ja -organisatsioonide kasvu ning ettevõtete vahelist koostööd (nii valdkonnasiseselt kui valdkondade üleselt) toetavad meetmed vajavad täiendamist ja ümberkujundamist. Nii alustavate kui kasvuvõimeliste tegutsevate loomeettevõtete toetamine peab olema integreeritud üldisesse ettevõtluse tugisüsteemi, mille kaudu tekiks sektorite vaheline sünergia ja suureneks meetmete tõhusus ning koosmõju. Loomemajanduse arengut toetavad tugistruktuurid (inkubaatorid, kiirendid ja piirkondlikud ning valdkondlikud arenduskeskused) on endiselt suurel osal finantsiliselt sõltuvad avaliku sektori (sh KOV-ide) toetusest ja ilma selleta hääbuvad. Samas on tugistruktuuride roll ettevõtjatele sageli ebaselge.

Programmiperioodi olulisimad tegevussuunad ja uued algatused:

- Loomemajanduse arendamise meede on rahastatud Euroopa Liidu struktuurivahenditest. Euroopa Liidu 2014 - 2020 eelarveperioodi vahendid lõpevad hiljemalt 2023. aastal, kuid enamuse meetme tegevuste osas juba 2021. ja 2022. aastal. Ühtekuuluvuspoliitika rakenduskava fondide 1%-lise ülebroneeringu raames on loomemajanduse arendamise meetme eelarvesse lisandunud täiendavalt 1,2 miljonit eurot, mille kasutamiseks muudeti 2021. aasta alguses meetme määrust, lisades sinna uue toetatava tegevuse: mille raames saab toetada ambitsioonikate ja ekspordipotentsiaali omavate loomeettevõtjate arenguplaanide elluviimist (st pikaajalist strateegilist arengut, sealhulgas uute ja senisest kõrgemat lisandväärtust loovate ärimudelite rakendamist, toodete, teenuste või tehnoloogiate väljaarendamist ja turule viimist ning personaliarendus-, müügi-, turundus-, tootmis- ja teenindusprotsesside arendamist ja rakendamist). Uue tegevuse rahastamine algas 2021. ning toetada saab vähemalt 15 kasvupotentsiaali omava loomeettevõtja arenguplaani elluviimist.
- Euroopa Liidu 2021–2027 eelarveperioodil on loomemajanduse arendamine kajastatud ühtekuuluvuspoliitika rakenduskava esimeses prioriteetses suunas „Nutikam Eesti“ kolmanda alaeesmärgi „VKE-de kestliku majanduskasvu ja konkurentsivõime tõhustamine ning VKEdes töökohtade loomine, mh tootlike investeeringute kaudu“ all. Lähtekohad, eesmärgid ja oodatavad tulemused loomemajanduse arendamiseks tulenevad eelkõige Kultuuri arengukavast 2021-2030, TAIE arengukavast 2021-2035 ning ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021-2027 rakenduskavast.
- Loomemajanduse arendamise meede töötatakse välja 2022. aastal koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusega, et tagada ressursside tõhusam kasutamine ning erinevate meetmete suurem koosmõju. Kuna uueks eelarveperioodiks planeeritud eelarve maht (10 mln eurot) on võrreldes eelneva perioodiga enam kui poole võrra väiksem, tuleb tegevusi täpsemalt fookuseerida ja nende elluviimise kuluefektiivsust ning tulemuslikkust parandada. Kavandatavas meetmes on neli tegevussuunda: kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate ambitsioonikate VKEde arenguplaanide toetamine ja kasvupotentsiaaliga ettevõtete ekspordivõimekuse suurendamine; sektori arengut toetavate tugiteenuste (inkubatsiooni-, kiirendi- ja arendusteenused) pakkumine; sektori sisese ja sektorite ülese koostöö soodustamine; loomemajandusalase teadlikkuse kasvamine ja teadmiste ning oskuste arendamine.
- Koostöö ja infovahetuse kaudu tuleb tagada, et kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate ettevõtete ja organisatsioonide toetamine ning nende osalemine erinevates ettevõtetele suunatud arenguprogrammides ei oleks välistatud teistes meetmetes.

Tegevus 3.4. Kultuuri valdkondadeülelene tugi- ja arendustegevus

Eesmärk: Teadmistepõhise kultuuripoliitika kujundamine.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Strateegilistes dokumentides on teadmistepõhise kultuuripoliitikaga arvestatud, jah/ei <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	Jah (2021)	Jah	Jah	Jah	Jah

Kultuuriministeerium on teadus- ja arendustegevuste raames seni piirdunud peamiselt poliitika kujundamiseks vajalike uuringute tellimisega, mille rahastus on planeeritud valdkonna tegevuste osana. Tegevustoetuste kaudu on samuti rahastatud valitsemisala asutusi, mis tegelevad teadus- ja arendustegevusega vastavalt oma põhiülesannetele (nt muuseumid, raamatukogud ja rahvakultuuri ning vähemal määral teiste valdkondade asutused).

Arenguvajadused

- Mida väiksem on riigi kultuuriruum, seda rohkem sõltub ta avalikust toetusest ja erinevatest ühiskonnamuutustest. Enamat tähelepanu vajab kultuuri regionaalne kättesaadavus ja loomevaldkondade järelkasvu tagamine. Teadus- ja arendustegevuse tuge vajatakse muuhulgas loomealade katusorganisatsioonide, eriala- ja loomeliitude ning arenduskeskuste mõju uurimisel siseriiklikus ja rahvusvahelises kontekstis, et selgitada välja nende toimimismudelite funktsionaalsed ja dünaamilised arenguvõimalused. Puuduvad ka õigusruumi ja investeringuvajaduste analüüsid, seniste meetmete ja toetuste mõju-uuringud ning võimaliku majandusmõju ja valdkondliku mõju prognoosid. Olulised märksõnad on avalike teenuste kvaliteet ja kättesaadavus, juurdepääs kultuurile ning olemasolevate teenuste ja toetuste mõju-uuringud.
- Kultuuriministeeriumi teadus- ja arendustegevuse tõhusamaks ning paremaks kujundamiseks tuleb tagada valdkondliku teadus- ja arendustegevuse jätkusuutlikkus, rahastada teadus- ja arendustegevuse projekte, mis viivad kokku kultuurivaldkonda teiste valdkondadega (nt interdistsiplinaarne tehisintellekti rakendamine kultuurivaldkonnas ERRis, muuseumides, raamatukogudes). Vajalik on osaleda rahvusvahelistes teadus- ja arendustegevuste koostööprojektides, et toetada Eesti teadlaste rahvusvahelist teadus- ja arendustegevust ning viia jooksvalt läbi valdkondlikke rakendusuuringuid, et kujundada ja rakendada valitsemisala poliitikaid ja parimaid praktikaid.

Programmiperioodi olulisimad tegevussuunad ja uued algatused:

- Eesti kultuuri kestlikkuse suurendamine läbi Kultuuriministeeriumi teadus- ja arendustegevuse, mille tulemusena suureneb valdkonna poliitika kujundamise ja rakendamise teadmispõhisus ja mõju ühiskondlike eesmärkide saavutamisel²⁵.
- Loovuurimuse uurimistoetuse meetme rakendamine.
- Põhikooli õpilastele kultuuriritustes ja – tegevustes, sh muuseumitundides osalemise, toetussüsteemi e Kultuurirannitsa programmi rakendamine, toetuse suurendamine ja võimaluse korral laiendamine gümnasistidele ja lasteaialastele.

---

²⁵ Tegevus eeldab lisarahastust.